

ADAVANE!

Oficala organo dil Ido-Societo Hispana

Julio - Agosto 2005 - idosocietohispana@yahoo.com - numero 10

Pinochio

da Carlo Collodi

En la linguo internaciona I D O

Anne Frank

剣道

K e n d o , la voyo dil espado

Ka perdar o ne perdar ?

Mor
t A
D e
L o

Adavane!

Adavane ! Numero 10, julio - agosto 2005. Editita en Hispania. Gratuita revuo. Adavane! esas oficala organo dil Ido - Societo Hispana (adreso postala dil societo: Claveles 6, E-24400 Ponferrada, Hispania; interretala adreso dil societo: idosocietohispana@yahoogroups.com). Redakteri: La Direktanta Komitato dil Ido-Societo Hispana ed altra kunlaboranti internaciona. Editas: Editerio Krayono.

Adavane! nulakaze responsas pri la opinioni da artiklo-skribisti nek pri la verdicemeso dil texto dil artikli publikigita, ma sua autoro, qua oblige signatas singla artiklo sendita da lu por publikigo. Nula artiklo anonima publikigesos en Adavane!

Kunlaborez

Kunlaborez per sendar artikli en Ido, od en la Hispana pri Idala temi, al inter-retala postobuxo: idosocietohispana@yahoogroups.com . Adavane! havos irgakaze la yuro publikigar la sendit artikli o ne publikigar oli. Adavane! esas gratuita revuo, do Adavane! nulakaze pagos por artikli o verki sendita por publikigo, nam irgu ya acceptas sendar oli gratuite. Anke la redakteri multe prizus vua kritiki e sugestii.

Idala ret-pagini da Hispaniani

<http://es.geocities.com/kanaria1973>
<http://es.geocities.com/krayono>
<http://es.geocities.com/lamashino>
<http://usuarios.lycos.es/novajeti>

da Adrián Pastrana, ISH-ano.
 da Fernando Tejón, ISH-ano.
 da José Miguel López, ISH-ano.
 da Antonio Padilla, ISH-ano.

Publikaji

"Publikaji" (www.publikaji.tk) esas ret-pagino dil Ido-Societo Hispana. Voluntez enirar olu por trovar gratuita edituri: Adavane!, Astronomiala kayereto, Kuriero Internaciona; podkasti che Radio-Idia Internaciona; pdf-libri, Ido-kursi, dicionari, gramatiki, e c.

Kartuno

Kartuno-texto insertita da Fernando Tejón, ISH-ano.

Kontenajo di la numero 10

Adavane.....	2
Kunlaborez.....	2
Idala pagini da Hispaniani	2
Publikaji	2
Kartuno.....	2
Kendo, la voyo dil espado.....	4
Extrakturo de la diario da Anne Frank.....	7
Literaturo	9
1. Pinochio.....	9
2. Ka perdar o ne perdar ?.....	45
3. La oldulo Tsin-Kiu.....	46
4. La cervi-chasisto.....	47
Gramatiko.....	49
Vido-punti	54
1. La tri sciencisti.....	54
2. Qua devas studiar to ?.....	54
3. $2 + 2 = ?$	54
4. To quon onu vidas dependas de la vido-punto....	54
Kartuno: Mortadelo e Filemono.....	58
Horoskopo.....	59
Averto lektenda pri la auro-yuri.....	60
Adio!.....	60

Kendo, la voyo dil espado

La **kendo** esas la japona arto qua traktas pri la uzado dil espado. Ma ol anke esas tre interesiva e belega sporto qua nuntempe praktikesas en la tota mondo. Dum ke en Europa la uzado dil espado bazifis la moderna skermo, en Japonia onu atingis la aktuala formo dil kendo per la paso dil yarcenti.

Ulo pri historio

Kustumale onu dicas ke la aktuala kendo naskis ye la 18ma yarcento, ma reale olua historio esas tam longa kam la historio dil propra japona espado. La uzado di ica armo sempre esis tre importanta dum la japona historio. La bona ago per la espado esabas la difero inter la vivo e la morto e tale, la militeri mustis lernar ica arto.

Ma logikoze, esas tre danjeroza lernar ol per reala espadi e kustumale la lernanti sufrabas grava vundi. Tale la arto pokope docesis per ligna espadi qui povas sekar nulo e ofrabas plusa libereso. Lore, aparis tra la tota Japonia diferanta skoli pri doco dil **katana** per precipua skopo, ocidar la enemiko. Fakte, la ocido rapida e sen agonio dil rivalo esabas signo di bona lernado.

Ma espado ek ligno anke esas mortiva armo. Balde aparis ecelanta militeri qui per ica sorto di armo esabas kapabla vinkar, vundar e mem ocidar irga rivalo. Tale, cirkum 200 yari ante nun aparis espadi kompozita da quar bambua planki, qui preske ne produktas vundi kande lernanto frapesas. Ica sorto di espadi uzesas aktuale e pro oli, la praktiko di ica arto hodie preske ne produktas noci.

Qua esas kendo ?

Segun la A.J.K.F. (Tota Japonia Kendo Federuro), la arto dil kendo esas literale:

*La skopo di la praktiko di Kendo esas
formacar la mento ed la korpo,
kultivar vigoroza spirito,
ed per korekta ed rigoroza praktiko,
esforcar por plubonigar en la arto dil kendo.*

*Apreciar la homala politeso ed la honoro,
relatar reciproke per sincereso,
ed serchar sempre la individuala developo.*

*Tale, singlu esos kapabla:
amar sua lando ed la societo,
kontributar ad la developo dil kulturo
ed promocar la paco ed prospereso inter omni.*

Ica bela vorti bone expresas qua esas la finala skopo di ica arto, la plubonigo di singlu kom persono per la korekta praktiko dil kendo. Ol apartenas ad la dina lineo qua separas la arto ed la sporto.

Irgu povas atingar sua developo per la praktiko dil kendo. Ya la evo ne esas problemo. La pueri sucesas obtenar granda disciplino ed li juas per interesiva ed sana praktikado. Se vua haro ja esas blanka, anke ne esas problemo. Sempre esas instanto por konocor su plubone, ma tamen la kendo ne bezonas havar povoza fiziko. Existas multa granda maestri qui evas plu kam 80 yari. Nuntempe esas tro tarda por komencar la lernado.

Grava aventajo dil kendo esas la poka noci qui eventas dum la praktikado. La nuna espadi ek bambuo ed la armaturi lasas sekura entreno ed la poka noci qui eventas, kustumale sufresas pro muskulala problemi pro entrenar sen extensar la muskuli antee.

En kendo-kombato, la skopo di singla partoprenanto esas "sekar" la adverso. Ya "sekar" nur esas maniero por parolar, nam la bambua espado povas sekar nulo. Ma singla korekta frapo, per vera espado, ya esus mortala seko. Tamen en kombato ne esas valida "sekar" irga parto dil korpo dil adverso. La kombato-judiciisti nur konsideros valida la seki qui atingas la adverso ye la kapo, manuo, flanko e guturo. To kustumale nomesas "Yuukou Datotsu". Tale, singla korekta frapo esas punto ed kustumale singla kombato vinkesas da la partoprenanto qua sucesas obtenar du punti.

La equipo

Por praktikar kendo, ni bezonas unesme bambua espado, qua nomesas **shinai**. Per olua quar bambua planki unionanta da ledra peci, ol desegnesas por rekoliar la energio singlafrape ed tale, ne domajar la korpo. Ma existas altra protektilo, la armaturo od **bogu**. Olua skopo esas protektar la parti dil korpo qua frapesas per valida seko: Kapo e guturo, manui e brakii, ed korpo. **Shinai** ed **Bogu** sekurigas la praktikado.

Sub la **bogu** sempre portesas la kustumala vesti. Ol konsistas ek la **dogi** ed la **hakama**. La **hakama** esas la tradicionala japona pantalono qua la **samurai** uzabas por kavalkar. Ol havas sep plisi, kin en la avana parto e plusa du dope, ed singla pliso havas diferanta signifiko. Sendubite, ol esas tre importanta vesto ed fakte, la kendo-mastri kustumale dicas ad sua lernanti kande li esas pronta por portar **hakama**.

Nultempe por kombatar ma por la individuala praktikado, kustumale anke uzesas ligna espado nomesanta **bokken**. Ol esas simila a la tradicionala **katana**, ma ya nekapabla por sekar ulo. Tamen la praktikado per **bokken** esas danjeroza por lernanti kande onu entrenas kun partenero.

Artiklo da Antonio Padilla, ISH-ano.

Extrakturo de la diario da Anne Frank

Anne Frank naskis en Germania ye 1929 en juda familio qua exiliesis en Nederlando pro la persequado di le "nazi" a la judi. Dek e tri yari evanta Anne skribeskis diario. Poka tempo pose lu e lua familio mustis vivar celita por evitar sendesor a la exterminoyi di le "nazi". Tale li vivis de 1942 til ke en 1944 li desfortunoze deskovresis. Tifika Anne mortis en la exterminoyo Bergen-Belsen en 1945. Lua diario trovesis en la celeyo quan lu e lua fratino e genitori habitis dum du yari. (1)

Mekurdie, ye la 10ma di marto 1943.

Kara Kitty,

Hiere vespere, interruptesis la elektra fluo, ultre to ni audis duranta pafado. La timo pro pafado e pro aviacili ne ja abandonis me, e camotive me refujas, preske singlanokte, en la lito di Patro por querar ibe konsolaco. Forsan lo semblas a tu tre infantosal, ma se on ja experiencis ito, onu komprenas. Tale tondras la kanoni, ke onu ne povas audar sua propra paroli. Siorino la fatalistino preske ploreskis e parolis per voco opresita pro timo : «Ho, quale desagreable : ho, quale terorigive li pafas !». To quo signifikas «Me pavoras».

Ye kandelala lumo la pafado semblis min terorigiva kam en la obskureso. Me tremis quaze pro febro e, pregante, demandis a Patro rikomencar acendar la kandelo, ma il refuzis absolute : ni restis en obskureso. Subite krakeskis mashinapafili, ed ico esas dekople plu teroriganta kam kanonopafado. Matro hastoze ekiris la lito ed acendeskis la kandelo, ito igis Patro iracoza. Ilua grunon el refutis energioze : «Anne ya ne esas olda militisto». Per ico la afero finis.

Ka me ja naracis a tu pri altra angori di s-ino van Daan ? Me supozas, ke no. Por ke tu esez informita pri omna aventuri en la domo, oportas ke tu saveskez anke ito. Ulanokte la damo konjektis audar furtisti en la mansardo : el audis pezoza pazi e pro timo vekigis elua spozulo. Juste tainstante desaparís la furtisti, e la unika bruís, quan la siorulo audis, esis la pulsado dal tremanta kordio di la fatalistino. «Ho, Putti (ico esas intima nomo por la siorulo), li sendube kunprenis la socii e nia provizuro de leguminosi. E Peter, ho, ka Peter ankore kushas en la lito ?».

«Li certe ne raptis Peter ; ne destranquileskez e men lasez dormar !».

Ma dormar ne plus esis posibla, la damon tro opresis la angoro.

Kelka nokti pose, fantoma bruiso vekigis la tota supre mencionita familio. Peter iris kun posho-lanterno aden la mansardo e ... rrrt... quo diskuris ? Amaso de granda rati ! Nun savante qui esis la furtisti, ni lasis Mushi pasar la nokti en la granario e la neinvitita gastu ne plus rivenis, adminime ne nokte.

Kelka dii ante nun, Peter iris vespere a la granario por prenar kelka anciena jurnali. Por decensar l'eskalero il mustis tenar su ye la aperturo.

Sen regardar, il pozis sua manuo e... pro teroro e doloro il preske falis desur l'eskalero. Nesavante il pozabis la manuo sur granda rato qua forte mordis ilua brakio. Sango gutifis tra lua nokto-vesto, kande lu mortale pala venis vers ni. Ne astoniva : karezar granda rato e kom gratitudo mordesar da lu esas vere teroriganta.

Tua Anne.

Tradukita da Stavros Tzagadopoulos

Artiklo sendita da Jean Martignon.

(1) Endukto da Fernando Tejón, ISH-ano.

Literaturo

1 - Pinochio

Itere me audacas tradukar verko a la linguo internaciona Ido. Evidente la tradukuro esas amatora, e nulakaze olu esas perfekta, do me ne intencas montrar a vi, kara lekteri, ecelanta tradukuro (ma ton me maxim multe prizus). Esas en nia landeto linguala multa personi plu apta kam me por tradukar verki a nia kara interlinguo, ma poka samideani prizas tradukar lektindaji ad Ido, e tre poka gratuite.

Meaopinione irga idioma esas trezoro, ma la lingui helpanta esas plu kam simpla trezoro. Ta lingui montras la enorma esforci da ti qui intencis krear ulo utila por omni, e ni ne darfus deceptar ta pioniri. Ma por esar digna heredanti de lia laboro ni devas vivigar singladie nia internaciona linguo. Certe la internetala forumi esas tre utila nam oli permisas simple e gratuite la posibleso uzar nia linguo kun personi di irga lando. Nulu darfus obliviar ke la Yahoo-forumi esis salvilo por nia linguo, qua altramaniere fakte desaparus. To esas aplikenda ad omna ne-naturala lingui.

Do interneto permisas la difuzado de nia linguo, ma por ke nia linguo sukcesez ni devas montrar a la interesati plu multe kam mesaji en internetala forumi, mesaji olqui kustumale ne havas granda kulturala nivelo, ecepte ti quin onu povas lektar en tre konocata forumo.

Anke ni bezonas nova edituri en nia linguo. Verki irgateme, olqui atraktos nova samideani. Kulturaji atraktas kultivita personin, folaji atraktas folin. Yen pro quo me opinionas ke nova tradukuri a nia linguo povas esar utila tarelate, malgre ke la tradukuri da me ne esas modelatra.

Pro quo tradukar "Pinocho" ? Vere me ne tro multe prizas ta verko, ma omni konkordas ke la verko da la Italiana Carlo Collodi esas tre konocata en omna landi. Poki interesos a preske nekonocata verko, ma supozeble plusa personi interesos a chefa verko, e pluse se olu esas deskargebla gratuite de interneto.

Pri la tradukuro ipsa me devas dicar ulo a la lekteri. Vi ne serchez la pronomo "tu", me nulatempe uzas olu. La adjektivi sempre finas per "a". Nulatempe me elizonas la artiklo. Anke ne me uzas la kontraktaji "al", "dal", "del" e "dil". Pri la propra nomi me transskribis oli preske fonetike de la originalajo. Malgre ke en K.G.D. onu povas lektar pri la propra nomi: "pro ke li esas la *proprietajo* di la personi qui nomesas per oli, [la propra nomi] devas restar netushebla" , me opinionas ke lektar "Pinochio" (lektelebla segun la Ido-reguli) vice "Pinocchio" ne devus jenar la lekteri. Pri la desegnuri forsan ula lekteri prizus plu multe altra plu moderna e kolorizita, mem fotografuri de la famoza filmo da Walt Disney; me preferis insertar ti quin Enrico Mazzanti kreis por la unesma edituro di "Pinocchio, storia di un burattino".

Bona lekto !

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

Pinochio

da Carlo Collodi

Tradukita ad Ido da Fernando Tejón

Editerio Krayono
Ponferrada - Hispania
2005

AVERTO LEKTENDA

Ta amatora e libera tradukuro da Fernando Tejón simple intencas mostrar la ecelanta verko da Carlo Collodi (Carlo Lorenzini) "Pinochio" en la linguo internaciona Ido a ti qui samatempe prizas ta helpanta linguo e ta nemortiva verko.

Certe omni konocas Pinochio, ma multa personi lektis kurtigita versioni vice la kompleta verko. Me intencas mostrar la kompleta verko en Ido, tradukita de la originala texto en la Italiana (1883); mem vice moderna e kolorizita desegnuri, me insertis olti quin Enrico Mazzanti kreis por la unesma edituro.

Se vi povas kredar ke de ligna bloko onu povas krear parolanta pupeo, e ke ta pupeo uladie divenos puero, lore vi darfas lektar ta rakonto di qua protagonisto forsan esas tam reala kam la ipsa lekteri.

Informo:

- Originala edituro:

"Pinocchio, storia di un burattino", da Carlo Collodi. Desegnuri da Enrico Mazzanti. Italia, 1883.

- Yena edituro:

"Pinochio", da Carlo Collodi. Tradukita a la linguo internaciona Ido da Fernando Tejón, di la Ido Societo Hispana. Editerio Krayono, Ponferrada (Hispania), 2005.

Fernando Tejón / Editerio Krayono

Los claveles 6, B. E-24400 Ponferrada, Hispania

krayono@yahoo.es www.publikaji.tk www.idohispania.tk

Ta verko licencesas sub

Creative Commons License

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/legalcode>

Chapitro I

Pri quale la karpentisto maestro Cerizo trovis bloko ek ligno olqua ploras e ridas quale infanteto.

- Ulaloke esis...

- Rejo ! - quik ton dicos mea mikra lekteri.

- Tote no, pueri, vi eroras. Ulaloke esis ligna bloko, ne luxozza ma ordinara, quale ti quin onu brulas en herdo por varmigar chambri dum la vintrala monati.

Me ne memoras quale to eventis, ma uladie ta ligna bloko esis en la laboreyo di olda karpentisto di qua vera nomo esis maestro Antonio, malgre ke omni surnomizis lu "maestro Cerizo" pro ke la extremajo di lua nazo sempre aspektis brilanta e reda, same kam matura cerizo.

Apene maestro Cerizo vidis la ligna bloko, tote felica lu frotadis manuo kontre la altra e lu dicos a su:

-Ho ! Ta ligna bloko arivis che me oportune, me kreos tableto-pedo ek olu.

Jus ton lu dicos, jus lu laboreskis. Lu prenis akutigita hakilo por senkorticigar la bloko. Ma kande la hakilo esis pronta por la unesma frapo lore dolcega voceto haltigis la brakio di maestro Cerizo. La voceto suplikante dicos:

-No ! Vu ne batez me tante forte !

Vi ya povas supozar ke maestro Cerizo tre multe surprizesis !

Ilua surprizita okuli serchis en la chambro la origino di ta voceto, ma nulun trovis. Lu regardis sub la benko, ma nulu esis ibe; lu regardis en armoro qua sempre esis klozita, ma nulu esis ibe; lu regardis en korbo kontenanta ligno, ma nulu esis ibe; lu apertis la chambro-pordo e regardis la cirkumaji, ma nulu esis ibe; do deube venis ta voceto ?

-Ha ! Me ja komprenas quo eventis -lu dicos a su dum ke lu gratis lua peruko-, evidente la voceton me imaginis. Me devas durar la laboro !

E lu violente hakilo-frapis la ligna bloko.

-Aye ! Vu dolorigis me ! -kriis la afliktita voceto.

Tafoye maestro Cerizo tante surprizesis ke lu stacis senmova, quale roko; lua pavorigita okuli esis tote apertita, ek la apertita boko pendis la lango til la mentono. Lu aspektis la maskarono di fonteno. Kande itere lu povis dicar ulo, balbutante dicis:

-Ma, deube venas ta voceto, ta qua jus dicis "aye !" ? Hike esas nulu. Ka ta ligna bloko lernis plorar e lamentar quale puero ? To esas nekredebla... ta ligna bloko... ma olu esas simple ligno brulebla en herdo por koquar fabi ! Ka ulu celis su en la ligna bloko ? Nu ! Se ulu esas en la bloko lore me savigos a lu quale me esas.

E maestro Cerizo plurafoye frapis violente la bloko kontre la laboreyo-parieti.

Pos la frapado lu proximigis lua orelo an la ligna bloko, intence audar la lamentinta voceto. Dum du minuti nula voceto ekiris de la bloko. Nek dum kin minuti. Nek dum dek minuti.

-Ba ! Komprenende -lu dicis dum ke lu gratis lua peruko ed esforcis ridetar- la voceto olqua dicis aye ! imaginesis da me ! Me devas durar la laboro !

Ma pro ke la pavoro eniris la korpo di maestro Cerizo, lu kanteskis por kurajigar su.

Lu ne plus intencis uzar la hakilo ma raboto. Kande lu rabotageskis la ligna bloko lore ridanta voceto dicis:

-Haltigez ta agado, to ridigas me !

Tafoye maestro Cerizo esvanis e falis til la sulo. Kande lu itere apertis lua okuli, lu esis sidita sur la sulo. Lua vizajo esis kelke deformita e lua nazo-extremajo, sempre rede kolorizita, chanjis ta koloro a blua pro la pavoro.

Chapitro II

*Maestro Cerizo donacas la ligna bloko a lua amiko Jepeto,
por taliesor e kreor marveloza pupeo olqua savos dansar,
la skermo-arto e retro-saltar.*

Tainstante ulu frapis la pordo.

-Enirez ! -dicis la karpentisto per debila voco, sen forco por staceskar su-.

Lore Jepeto, vivoza oldulo eniris la chambro. La pueri surnomizis lu "maestro Vermiceli" intence iracigar lu, pro ke lua flava peruko samaspektis kam vermiceli-amaso. Jepeto tre facile iracigeskas, do timez lua iro ti qui advokos lu per la surnomo maestro Vermiceli !

-Bona matino, maestro Antonio dicis Jepeto-. Quon vu facas sur la sulo ?

-Me docas aritmetiko a la formiki.

-Ecelanta ideo !

-Quo portis vu a mea laboreyo, kara Jepeto ?

-Mea gambi ! Me vizitas vu, maestro Antonio, por demandar ulo a vu.

-Me esas tote pronta por helpar vu -diciis la staceskanta karpentisto-.

-Hodie matine ideo eniris mea kapo.

-Savigez olu a me.

-Me intencas krear bela ligna pupeo; ma olu devas esar marveloza pupeo, qua savos dansar, la skermo-arto e retro-saltar. Kun ta pupeo me trairos la tota mondo por ganar manuedo de pano e glasedo de vino. Quon vu opinionas pri to ?

-Bravo, maestro Vermiceli ! -kriis la voceto de nekonocata origino-.

Kande Jepeto audis ta voco qua kriis ta surnomacho, lore lu redeskis pro iraco, e tam reda kam pimento lu diciis tre iracigita a la karpentisto :

-Pro quo vu ofensas me ?

-Qua ofensas vu ?

-Vu nomizis me maestro Vermiceli !

-Ton me ne diciis.

-Forsan me ipsa ton diciis a me! Vu esas ta qua ton diciis !

-No !

-Yes !

-No !

-Yes !

E la interdisputado divenis vera kombato. Kande la kombatinti finis la lukto, li tre malaspektis pro la frapi e skrachi. Maestro Antonio havis enmanue la flava peruko di Jepeto, e la griza peruko di maestro Antonio esis en la boko di Jepeto.

-Retrodonez a me mea peruko ! -kriis maestro Antonio-.

-Retrodonez a me ta di me, e ni bonvenez itere la paco !

La du olda viri rekuperis lia peruki, intershokis lia manui e solene promisis esar sempre bona amiki.

-Do, quon vu demandas a me, kompano Jepeto ?

-Me volas ligno por krear la pupeo, ka vu povas donacar olu a me ?

La maestro Antonio, tre felica, prenis la ligna bloko qua antee pavorigis lu, ma kande lu ofris olu a Jepeto lore la ligna bloko sukusis su e falis de la manui di maestro Antonio a la tibii di la desfortunoza Jepeto.

-Ho ! Yen quale vu donacas ulo a me ! Vu preske kripligas me !

-Me promisas a vu ke me ne jetis la bloko a vu !

-Do ka me ipsa jetis olu a me ?

-La ipsa bloko esas la kulpanta...

-Yes, olu lezis me, ma vu esas ta qua jetis olu a mea gambi !

-Me ne jetis olu a vu !

-Mentianto !

-Jepeto, vu ne insultez me o me dicos Vermiceli !

-Asno !

-Vermiceli !

-Bestio !

-Vermiceli !

-Simio !

-Vermiceli !

Jepeto audis la vorto Vermiceli triesmafoye, e tote iracigita lu lansis su adsur la karpentisto, ed itere komencis violenta kombato. Kande la batalio finis lore maestro Antonio ganis du nova skrachuri sur lua nazo, e Jepeto perdis du butoni di lua vestio. Itere li intershokis lia manui e solene promisis esar sempre bona amiki.

Tale Jepeto prenis la bloko, e pos gratitudar ta donacajo a maestro Antonio, lu retroiris kripligita a lua domo.

Chapitro III

*Itere che lu, Jepeto talieskis la ligna bloko por krear
la pupeo e decidis nomizar olu Pinochio.*

Unesma malicaji da la pupeo.

La domo di Jepeto havis nur surtera etajo, qua lumizesis da la suno-lumo tra ajuroza klozilo. La moblaro esas tre simpla, un mala stulo, un mala lito ed un tre kripligita tableto. En parieto esas herdo di qua fairo esas acendita, ma ta fairo esas pikturo sur la parieto. An la fairo esas marmito, olqua anke esas pikturo. Vaporo-nubo, qua aspektis esar reala, likis ek la bolianta kontenajo di la marmito.

Kande Jepeto retroiris aden lua domo, lu prenis lua ligno-taliili e nemediate lu kreeskis la pupeo.

-Quale me nomizos olu? -lu questionis a su-. Lua nomo esos Pinochio. Ta nomo adportos fortuna ad olu. Me konocis familio di qua nomo esas Pinochio : Pinochio la patro, Pinochio la matro, e Pinochio la pueri... ed omni esis tre felica. La maxim richa ek li mendikis almono.

Ja selektita nomo por la pupeo, Jepeto haste taliis la hararo, la fronto e pose la okuli.

Jus taliita la okuli, vi imaginez la enorma surprizo de Jepeto kande lu konstatis ke ta okuli movis su ed atenceme observis lu.

Ta observado da la okuli a Jepeto kelke jenis lu, do lu dicis ad oli :

-Okuleti ek ligno, pro quo vi observas me ?

Nulu respondis.

Lore Jepeto taliis la nazo, ma jus olu taliesis, jus olu kreskeskis, e pos poka minuti olu esis enorme longa. La povra Jepeto fatigeskis nam jus lu sekis la nazo, jus la impertinenta nazo itere kreskeskis. Pos taliar la nazo, lu taliis la boko. Jus taliita la boko, jus olu rideskis e mokeskis Jepeto.

-Ne plus ridez ! -dicis Jepeto kelke iracigita, ma imperar ulo a la pupeo esis quale imperar ulo a parieto.

-Me itere dicas a vu ke vu ne plus ridez ! -lu kriis per minacanta voco-.

Lore la boko tasis, ma ek olu aparis la tota lango. Jepeto simulis ne vidir ta burlema lango e lu duris la laboro. Pos taliar la boko, Jepeto taliis la mentono, la kolo, la shultri, la ventro, la brakii e la manui.

Jus Jepeto taliis la manui lu konstatis ke ulo senperukigis lu. Jepeto levis lua kapo e, quon lu vidis ? Lua flava peruko sizita da la manui di la pupeo.

-Pinochio... retrodonez la peruko a me !

Vice retrodonar la peruko a Jepeto, Pinochio metis la peruko sur sua kapo, e preske sufokis su. La insolenteso e burlemeso da Pinochio tre multe tristigis Jepeto, qua dicis a la pupeo :

-Raskala filio ! Vu esas mikreita e vu ja esas nerespektema a vua patro ! To esas malajo !

E lu vishis survanga lakrimo.

Kande Jepeto fine taliis la gambi e la pedi, lore Pinochio pedo-frapis la extremajo di la nazo di Jepeto.

-Ton me meritas ! -lu dicis a su-. Me devis pensar pri to antee. Nun to ja esas neevitebla !

Lu prenis Pinochio e pozis la pupeo sur la sulo por marchigar olu. La gambi di Pinochio ne esas habila ed oli ne savis quale marchar, ma Jepeto, sen desprenar la pupeo, docis Pinochio pri quale avancigar unesme pedo e duesme la altra pedo. Balde Pinochio lernis marchar tote sola, sen la helpo da Jepeto, e pluse Pinochio kureskis e salteskis trairante la chambro til ke lu trovis la pordo ed eskapis a la strado.

La desfelica Jepeto persequis la pupeo, ma lu ne sucesis atingar olu pro ke la kerla pupeo saltis sencese same kam leporo, frapante la petrizita sulo per sua ligno-pedi e bruizante plu multe kam duadek vilajani per lia ligno-shui.

-Sizez la pupeo ! Sizez la pupeo ! -kriis sencese Jepeto-, ma la vilajani qui esis sur la stradi vice sizar la pupeo laute ridis pro observar la fola kurado di la pupeo.

Policano audis la bruiso e lu supozis ke la autoro esis kabranta kavaletto. Brave lu stacis meze la strado, kun lua gambi kelke separita, intence haltigar la kavaletto e do evitar plusa posibla domajuri.

Pinochio vidis de fora disto la policano, e la kuranta pupeo intencis pasar inter ilua gambi, ma la policano sucesis sizar la nazo di Pinochio (ta nazo esis enorme longa) e fine lu donis la pupeo a Jepeto.

Kom puniso, Jepeto intencis tensar la oreli di Pinochio, ma vi omna facile povas supozar la surprizo-grimaco kande lu ne trovis oli ! ma, pro quo ? Evidente pro ke Jepeto obliviiis taliar oli !

Do Jepeto prenis la pupeo de la nuko por marchar kune a lua hemo.

-Ni irez adheme ! -dicis iracigita Jepeto-. Che ni, me dicos ulo a vu...

Pinochio, qua timis punisema vorti da Jepeto, intence falis adsur la sulo e ne plus intencis marchar. Lore plura vilajani iris a la jacanta pupeo e cirkondis olu e Jepeto. Ek la tumultanta vilajani, uli dicis :

-Kompatinda pupeo ! Kompreneble olu ne deziras retroirar adheme nam supozeble la bruta Jepeto violente batos olu !

Altri dicis :

-Jepeto semblas esar bona persono, ma lu esas vera tirano a la pueri ! Forsan lu intencas despecigar la pupeo che lu !

Nu ! pro la sencesa parolado kontre Jepeto, la policano liberigis Pinochio ed arestis la povra Jepeto. Dum la marchado a la karcero, la povra Jepeto ploradis same kam bovyuno e balbutante dicis :

-Negritudema filio ! E me tre multe laboris por krear lu ! Me devis pensar pri to antee !

To quo eventis, pos la enkarcerigo de Jepeto, esas nekredeblajo, do me naracos olu a vi en la sequanta chapitri.

Chapitro IV

Pri to quo eventis a Pinochio kun la parolanta grilio; to demonstras ke la mala pueri ne permisas docesar da ti qui esas plu savoza kam li.

Dum ke Jepeto duktesis aden karcerero da la policano, la liberigita pupeo fole kuradis tra la agri por arivar aden la domo di Jepeto tam balde kam posibla. Pinochio saltis adsuper rokaji, adsuper palisadi, adsuper fosi plena ek aquo, same kam saltus cervo o leporo persequita da la chasisti.

Kande Pinochio arivis an la domo-pordo, olu esis klozita. Pinochio desklozis la pordo ed eniris la domo. Pos klozar la pordo per seruro, la pupeo sideskis sur la sulo e sospiris plena de feliceso. Ma ta feliceso ne esis duriva, nam lu audis bruiso en la chambro.

-Kri ! kri ! kri !

-Qua advokas me ? -dicis timoza Pinochio-.

-Esas me.

Pinochio turnis lua kapo e vidis enorma grilio qua lente acensis sur la parieto.

-Dicez, grilio, qua vu esas ?

-Me esas parolanta Grilio, e me habitas ta chambro depos plu kam cent yari.

-Ma hodie ta chambro esas mea -dicis la pupeo- e, se vu deziras esar afabla a me, vu quik devas departar.

-Me ne departos de ta chambro -respondis Grilio- sen dicar a vu verajo plu granda kam katedralo.

-Dicez quik olu a me, e forirez !

-Averto pri la pueri qui revoltas kontre lia genitori e kapricoze livas la familiala domo! Ne tarde ma balde li bitre regretos lia kulpo !

-Kantez, Grilio, kantez ! Me savas ke morgo matine me departos, ja ke se me restas hike me mustos irar a la skolo e do studiar. Me konfesas a vu ke vice studiar me preferas persequar papilioni tra la agri ed acensar arbori por trovar uceli-nesti e furtar la ovi.

-Ho ! Povra stulto ! Ka vu ne savas ke se vu agas tale, kande vu esos adulta, vua nesavo esos tam granda kam ta di asno, ed omni mokos vu ?

-Tacez, Grilio fato-anuncera ! -kriis Pinochio-.

Ma Grilio, qua esis pacienta e filozofa, duris lua parolado sen aspektar jenesir da la vorti da Pinochio.

-E se vu ne prizas irar a la skolo, lore pro quo vu ne lernas ula mestiero qua permisos a vu ganar honeste nutrivaji ?

-Ka vu deziras savar la pro quo ? -respondis Pinochio, di qua pacienteso desaparekis. Ek omna mestieri nur me vere prizas un.

-Qua ofico esas ta ?

-Ta pri manjar, drinkar, dormar, amuzar su, to esas, vivar quale vaganto dum la tota jorno.

-Lore me avertas vu -dicens la parolanta Grilio tote kalma- pri ke ti qui praktikas ta mestiero finos lia vivo en hospitalo od en karcero.

-Atencez, Grilio fato-anuncero !... Se mea pacienteso finas lore ula desagrebablajon vu povus sufrar !

-Povra Pinochio ! Vu esas kompatinda !

-Pro quo me esas kompatinda ?

-Pro ke vu esas pupeo, e vua kapo esas ligna...

Ta vorti da Grilio tote iracigis Pinochio, qua stacis su, prenis martelo olqua esis sur benko e lansis olu a Grilio.

Forsan Pinochio ne vere intencis nocar Grilio, ma la lansita martelo frapis lua kapo tante violente ke lu ne havis tempo por dicar kri, kri, kri, e lu restis senmova, rigida, aplastita sur la parieto.

Chapitro V

Pinochio hungras, e dum la manjajo-serchado lu trovis ovo olquan lu intencis uzar por koquar omleto; ma surprizante ta omleto flugante eskapis ek la chambro tra la apertita fenestro.

Nokteskis, e Pinochio memoris ke lu nulon manjabis pro ke lua stomako tremeskis pro hungro. Ma la hungro di la pueri ne esas vartiva. Poka minuti pose, la hungro divenis ye granda hungro ed ula minuti pose la granda hungro divenis ye enorma hungro, tam granda kam ta di volfo.

La povra Pinochio proximigis su a la herdo, ube esis la marmito kontenanta boliajo, e lu intencis deskovrar ta marmito por vidar olua kontenajo, ma vi omna memoras ke la marmito esis pikturo sur la parieto. Imaginez la aspekto di lua vizajo pro la surprizo. Lua nazo, olqua ja esis longa, plulongigesis plu multe kam quar inchi.

Lore en la chambro, en omna tir-kesti ed en omna celeyi lu serchadis pano, mem sikigita pano, mikra pano-krusto, midevorita osto obliviita da hundo, fisho-spino, ulo manjebla. Ma lu trovis nula nutrivajo, nula.

Ma sencese la hungro kreskis, e por kalmigar olu Pinochio nur povis ocitar. Dum la ocitado, Pinochio enorme apertis lua boko, til lua oreli. Ma malgre la ociti la tremado di lua stomako ne cesis. Lore Pinochio ploreskis tote desesperita e lu dicis :

-La parolanta Grilio esis certa ! Me ne devis revoltar kontre mea patro ed eskapar ekheme... Se mea patro esus hike lore me ne ocitodus pro hungro. La hungro esas maladeso tante mala !

Subite, en rezidui-amaso, Pinochio vidis ulo sferatra e blanka, olqua samaspektis kam hanino-ovo. Pinochio nemediate saltis adsur olu. Certe olu esis ovo !

La enorma feliceso di Pinochio esas nedeskriptebla. La ligna pupeo tushis, karezis e kisis la ovo; samatempe lu dicis :

-Quale me koquos ta ovo ? Kad omleto ? Ka koquita en bolianta aquo ? Forsan fritita olu esos plu saporoza... No, la maniero maxim rapida esas koquar olu en bolianta aquo, me tre multe hungras !

Lore Pinochio pozis marmito kontenanta aquo adsur furnelo. Kande la aquo bolieskis lore Pinochio ruptis la ovo-shelo intence jetar olua internajo aden la marmito. Ma surprizante de la ovo ekiris uceleto, qua tre gaye e polite reverencis a Pinochio e dicis a lu :

-Me dankas a vu la shelo-rupto ! Salutez vua familiani ed esez felica ! Adio !

E la uceleto flugeskis ed ekiris la chambro tra la apertita fenestro.

La povra pupeo stacis senmova, kun la regardo a la fenestro, la boko tote apertita e la du mi-sheli di la ovo en lua manui. Kande lu kompreneskis to quo jus eventis lore lu ploreskis, krieskis e pedo-frapeskis la sulo, tote desesperita, dum ke lu dicis :

-La parolanta Grilio esis certa ! Se me ne skapabus ek mea domo, e se mea patro esus hike kun me, lore me ne mortus pro hungro ! La hungro esas maladeso tante mala !

Pro ke la tremado di lua stomako pro hungro evidente ne cesis, e lu ne savis quale agar por kalmigar olu, lore lu ekiris lua domo por irar a proxima vilajo e mendikar pano.

Chapitro VI

Pinochio dormis apud la herdo. Ye la sequanta dio matine lor la vekigo, Pinochio konstatis ke lua pedi brulesis da la fairo dum la nokto.

Ta esis desagreabla nokto vintrala. La vetero esis terorigiva, la tondri esis surdiganta, la fulmini lumizis tante intense la cielo ke olu aspektis plena ek fairo, la kolda e jenanta vento kreis polvo-nubi e violente movigis la arbori.

Pinochio timis la tondri e la fulmini, ma lu plu multe timis la hungro, do lu apertis la domo-pordo e per ula centi de salti lu arivis a la proxima vilajo. Lu arivis ibe tre fatigita, kun lua lango extere la boko, e lua respirado similesis a ta di chaso-hundo.

Omno esis obskura. Nulu esis surstrade. La pordi di la vendeji esis klozita, la pordi di la domi esis klozita, la fenestri esis klozita e nulu esis surstrade. Ta vilajo aspektis la lando di mortinti.

Lore Pinochio, desesperita pro la hungro, plurafoye sonigis la klosheto di domo. "Ulu aparos ek la fenestro" supozis Pinochio. Certe oldulo, kun dormo-boneto, kriis iracigita :

-Quon vu deziras ye ta kloko di la nokto ?

-Voluntez donar a me pano !

-Vartez, me retrovenos balde -respondis la oldulo, qua supozis ke Pinochio esis malicajema puero, same kam ti qui amuzas su per sonigar klosheti dum la nokto por vekigar la dormanta personi.

Pos poka tempo, la oldulo itere apertis la fenestro di lua dormo-chambro e lu dicis a Pinochio :

-Stacez sub la fenestro e preparez vua chapelo.

Pinochio, qua ne havis chapelo, proximigis a la parieto sub la fenestro e granda aquo-siteledo falis adsur lu. Tote aquo-imbibita lu retroiris a lua domo. Pro la fatigeso e la hungro lua forci desaparís, do lu sideskis en benko apud la herdo e lu proximigis lua humidigita e

fango-parkovrita pedi a la fairo. Balde lu dormeskis. Desfortunoze lua ligna pedi bruleskis, e pokope oli divenis cindri.

Dum la pedi-brulado, Pinochio profunde dormis e ronkis. Jor neske frapi adsur la domo-pordo vekigis la ligna pupeo.

-Qua esas vu ? -questionis Pinochio, ocitante e manuo-fricionante la okuli.

-Esas me -respondis voco.

Pinochio rikonocis la voco da Jepeto.

Chapitro VII

Jepeto retrovenas a lua domo e donacas la nutrivi olquin lu intencis dejunetar a Pinochio.

La povra Pinochio, di qua okuli ankore esis miklozita pro la somnolo, ankore ne konstatis ke lua pedi brulesis da la fairo dum la nokto. Do lor audar la voco di lua patro, lu saltis de la benko intence stacar e desklozar la pordo, ma pos du o tri ne-stabila pazi lu falis adsur la sulo di la chambro. La bruiso pro la shoko esis plu granda kam ta de plura kasroli qui falus de kinesma etajo adsur la strado.

-Desklozez la pordo ! -kriis Jepeto de la strado-.

Me ne povas desklozar la pordo, patro, -respondis ploranta Pinochio qua reptis adsur la sulo.

-Pro quo vu ne povas ?

-Pro ke mea pedi devoresis !

-Ho, quo devoris oli ?

-Kato ! -dicis Pinochio pro ke apud lu kato ludadis kun spano ek ligno.

-Desklozez la pordo ! -itere kriis Jepeto-. Se vu ne desklozas la pordo, kande me sucesos enirar la domo lore me savigos a vu quo esas kato !

-Fidez a me, me ne povas stacar! Me esas kompatinda ! De hodie me nur povos marchar per mea genui !

Jepeto konjektis ke la plorado di Pinochio esis nova malicajo da la pupeo, do lu klimis adsur la parieto por enirar la domo tra la fenestro.

Unesme lu intencis reprimandar e punisar la pupeo, ma kande lu konstatis ke vere la pedi di Pinochio desaparabis, lore lu emoceskis. Lu embracis Pinochio e karezadis e kisadis la ligna pupeo. Plura lakrimi glitis sur la vizajo di Jepeto, qua singlutante dicis a Pinochio :

-Mea mikra Pinochio ! Quale vua pedi brulesis ?

-Ton me ne savas, patro, ma ta hororoza nokton me nulatempe oblivios. La tondri, la fulmini... e la hungro ! La parolanta Grilio dicis a me : "Ton vu meritas, vu esis mala, do ton vu meritas", e me respondis a lu : "Atencez, Grilio...", e lu respondis a me : "Vu esas pupeo, e vua kapo esas ligna". Me lansis martelo a lu e me ocidis lu, ma Grilio esis la kulpanta, nam me ne intencis ocidar lu. Pose me pozis marmito sur furnelo, ma la uceleto eskapis ed olu dicis a me : "Salutez vua familiani... adio !", e mea hungro sencese plugrandeskis, do oldulo kun dormo-boneto, de fenestro dicis a me : "Stacez sub la fenestro e preparez vua chapelo" e lore me tote imbibebesis per aquo da lu (ka mendikar pano esas shaminda ?) do me retroiris adheme. Ma mea hungro ne desapariss... Me proximigis mea pedi a la fairo intence sikigar oli... vu retrovenis... mea pedi brulesis da la fairo dum la nokto, do oli desapariss... ma mea hungro ne desapariss ! Aye !... aye !... aye !...

Pinochio ploreskis e lamentskis tante forte ke ta lamenti esas audebla da omni en la vilajo.

Jepeto ne bone komprenis la konfuzo parolado da Pinochio, ma adminime lu komprenis ke Pinochio tre multe hungris, do lu ektiris de posho tri piri e donis oli a Pinochio.

-Ta pirin me intencis manjar, ma kun plezuro me donas oli a vu. Manjez oli ! -dicis Jepeto-.

-Se vu deziras ke me manjez oli, lore voluntez sensheligar oli.

-Ka sensheligar la piri ? -dicis surprizita Jepeto-. Nulatempe me supozis ke vu esis tante delikata. To ne esas avantajo. En nia mondo singlu devas, de lua puereso, manjar irga nutrivajo. Nulu savas quo eventos future. La mondo esas tante chanjema !

-Forsan vu esas certa -respondis Pinochio-. Ma nulatempe me manjos sensheligita frukto. La frukti-sheli esas desagreadla.

-La pacienta Jepeto sensheligis la tri piri per kultelo, ma vice jetar la sheli a la reziduisitelo lu pozis oli sur la tablo.

Pos manjar la unesma piro, Pinochio intencis jetar la centrala semineyo a la strado tra la apertita fenestro, ma Jepeto sucesis haltigar la brakio di Pinochio.

-Ne vu jetez la piro-semineyo ! Omno povas esor utila.

-Me nulatempe manjos la frukto-semineyo ! -kriis desafable la pupeo-.

-Nulu savas quo eventos future! Omno esas posibla ! -dicis Jepeto, qua ne iracigeskis da la vorti da Pinochio.

Do Jepeto pozis la tri semineyi sur la tablo apud la sheli.

Malgre la tri piri manjita, o plu bone dicita, devorita, la hungro di Pinochio ne tote desaparitis. Pinochio ocitis e dicis, itere plorante, a Jepeto :

-Ankore me hungras !

-Desfortunoze, filio mea, me ne havas plusa nutrivaji.

-Ka nulo ?

-Nur ta sheli e semineyi.

-Pacienteso ! -dicis Pinochio-. Se nula altra nutrivajo esas che ni... lore me manjos shelo.

Unesme la vizajo di Pinochio montris bitra gesto, ma pokope olu desaparitis. Samatempe desaparitis la cetera sheli e pose la semineyi, devorita da Pinochio. La pupeo karezis lua komplezita stomako e gaye dicis :

-Nun me tre bone standas !

-Me esis certa -dicis Jepeto- kande me dicis a vu ke onu ne devas esar tro delikata. Kara Pinochio, nulu savas quo eventos future ! Omno esas posibla !

Chapitro VIII

Jepeto kreas nova pedi por Pinochio, e vendas lua jaketo por komprar skolo-libreto por Pinochio.

Apene la hungro di Pinochio desaparitis, lu ploreskis e lamenteskis pro ke lu volis ke Jepeto krees a lu du nova pedi. Ma por punisar la pupeo, Jepeto permisitis lua plorado dum mijorno. Lore lu dicis a Pinochio :

-Pro quo me devus krear du nova pedi a vu ? Ka por ke vu itere ekirez la domo por ne plus retrovenar ad olu ?

-Me promisas a vu -dicis la singlutanta pupeo- ke de hodie me esos bona...

-Omna pueri ton dicis por obtenar ulo profitoza -dicis Jepeto-.

-Me promisas irar a la skolo, studiar, ed esar laborema...

-Omna pueri, por obtenar ulo profitoza, dicas ta sama vorti.

-Ma me ne esas quale la cetera pueri ! Me esas la maxim bona ek li e me sempre dicas veraji ! Me promisas a vu, patro, ke me lernos mestiero e me esos sempre apud vu dum vua oldeso.

Jepeto intencis montrar a Pinochio iracigita grimaco, ma la lamentinda aspekto di Pinochio emocigis lu, e lua okuli lakrimifeskis. Lu respondis nulo, ma prenis lua ligno-taliili por krear du nova pedi a Pinochio.

Un horo pose Jepeto finis la frenezioza laboro, du nova pedi tam lejera, tenua e vivoza ke oli aspektis esar kreita da genioza artisto.

Lore Jepeto dicis a Pinochio :

-Klozez vua okuli e dormez !

Pinochio klozis lua okuli e simulis dormar. Per gluo, qua esis en mi-ovoshelo, Jepeto glutinis la nova pedi a la pupeo. Oli glutinesis perfekte, nulu povus konstatar la rijunturo.

Kande la pupeo konstatis ke lu itere havis pedi, lu saltis de la tablo ube lu jacis a la sulo, e saltis e turno-saltis sencese pro lua fola feliceso.

-Por gratitudar a vu vua valoroza esforcis -dicis Pinochio a lua patro-, denun me deziras irar a la skolo.

-Bona puero !

-Por irar a la skolo me bezonas vesto.

Jepeto esis tre povra, e nula moneto-peco esis en lua poshi, do lu kreis vesto ek papero-folio, du shui ek kortico e boneteto ek krumo. Nemediate Pinochio kontemplis su sur la surfaco di aquo kontenata en kuveto, e tante multe plezis a lu lua aspekto ke lu superbe dicis :

-Me aspektas same kam autentika sinioro !

-Evidente yes ! -dicis Jepeto-, ma vu ne obliviez ke la vera siniori metas sempre neta vesti, ma ne oblige bela vesti.

He ! -klamis Pinochio-, por irar a la skolo me bezonas ulo nekareeblo.

-Quo to esas ?

-Me bezonas lekto-libreto.

-Certe, ma quale obtenar lekto-libreto ?

-Simple onu devas enirar librerio e komprar la lekto-libreto.

-E ube esas la pekunio ?

-Me ne havas pekunio.

-Anke ne me havas pekunio -dicis la tristeskanta oldulo.

E Pinochio, malgre ke esis tre gaya, anke tristeskis, nam la povreso, se olu esas vera povreso, esas komprenata e sufrata da la pueri.

-Pacienteso ! -kriis Jepeto, qua metis lua anciena jaketo ed ekiris la domo-.

Jepeto retrovenis balde. Lu portis lekto-libreto por lua filio, ma lua jaketo desaparabis, ed extere nivadis.

-Patro, ube esas vua jaketo ?

-Me vendis olu.

-Ma, pro quo vu vendis olu ?

-Pro ke olu esis tre varmiganta.

Pinochio komprenis pro quo lua patro vendis lua jaketo. La lakrimifanta ed emocigita pupeo embracis la kolo di Jepeto e kisis sencese la vizajo di lua patro.

Chapitro IX

Pinochio vendas lua lekto-libreto por irar a la pupei-teatro.

Kande cesis la nivado, Pinochio ekiris la domo por irar a la skolo, kun lua nova lekto-libreto sub brakio. Dum la marchado lua kapo esis plena de fantastika e marveloza revii. Lu dicis a su :

-Hodie, en la skolo, me quik lernos lektar, morgo me lernos skribar e posmorgo me lernos aritmetiko. Danke ta savo me ganos suficanta pekunio por komprar nova drapa jaketo a mea patro. Kad ek drapo ? No ! Ek arjento ed oro, kun brillanta butoni. Mea povra patro vere meritas olu, lu vendis lua jaketo e nur vestizesas per kamizo por komprar a me lekto-libreto... e la vetero esas tante kolda ! Nur la genitori sakrifikas omno por favorar lia filii !

Dum ta parolado, lu kredis audar muziko de fora disto, muziko da fluteti e batado adsur tamburego: pi-pi-pi, pi-pi-pi, pom-pom, pom-pom !

Lu haltigis su por askoltar la muziko. La soni arivis a Pinochio de la fino di tre longa strado transversa a promeneyo apud la maro.

-Quo esus ta muziko ? Lamentinde me devas irar a la skolo !

Dum ula minuti Pinochio hezitis pri irar a la skolo od a la muziko.

-Hodie me askoltas la fluteti e morgo me iros a la skolo; irgadie onu povas irar a la skolo.

Lu kuris alonge la transversa strado. La intenseso di la soni plugrandeskis segun Pinochio proximigis ad olia origino, la fluteti e la tamburego: pi-pi-pi, pi-pi-pi, pi-pi-pi, pi-pi-pi, pom-pom, pom-pom !

Subite lu arivis a placeto. Multa personi esis cirkum granda barako ek ligno, parkovrita ek plurkolora stofo.

-Quo esas ta barako ? -questionis Pinochio ad apuda puero.

-Lektez la afisho.

-Volunte me lektus olu, ma, til nun, me ne savas lektar.

-Ignoranta ! Me ipsa lektos olu a vu. Videz la granda literi qui esas tam reda kam fairo, onu lektas : GRANDA PUPEI-TEATRO.

-Ka la spektaklo komencis multa tempo ante nun ?

-No, olu komencas nun.

-Quanta pekunion onu devas pagar por spektar olu ?

-Duadek centimi.

Pinochio, tote kaptita da la kuriozeso, senshame dicis a la puero :

-Ka vu povas prestar a me duadek centimi? Morgo me retrodonos la pekunio a vu.

-Volunte me prestus la pekunio a vu, -dicis la mokanta puero- ma hodie olu esas neposiblaĵo.

-Me vendas a vu mea jaketo po duadek centimi -lore dicis la puero-.

-Ma quale jaketo ek papero esus utila a me? Se desfortunoze pluvas lore la jaketo pecetigesos.

-Ka vu volas komprar mea shui ?

-Oli nur esas utila por brulesor en herdo.

-E ka mea boneteto ?

-Olu esas neutilaĵo ! Boneteto ek krumo ! La musi manjus olu sur mea kapo !

Pinochio, tote nervoza, ne audacis ofrar lua lasta proprietajo a la puero. La pupeo vacilis, hezitis, sufris,... Fine lu audacis dicar a la puero :

-Ka vu donas a me duadek centimi po ta lekto-libreto ?

-Me esas puero, e me kompras nulo ad altra pueri -respondis la puero, qua esas plu saja kam la pupeo-.

-Me kompras vua lekto-libreto po duadek centimi! -kriis brokantisto qua askoltis la kompleta konversado.

Tale la lerno-libreto quik vendesis. E la tremanta Jepeto pro la koldeso restis sola heme, nam lu vendis lua jaketo por komprar lekto-libreto a lua puero!

Chapitro X

La teatro-pupei rikonocas lia frato Pinochio, ed oli maxim kordiale salutas lu. Ma dum ta bonveno-festo la pupeestro Manjasfairo arivas, e Pinochio riskas ne bone finar lua aventuri.

Kande Pinochio eniris la pupei-teatro ibe preske eventis revoluciono. La kurteno esabis levita e la spektaklo ja komencabis. Sur la ceneyo Arlekino e Pulcinelo, segun lia nevariebla kustumo, interdiskutas ed intencas interfrapar per manuo e bastono.

La spektanti sencese ridas laute pro vidar la disputado di ta pupei, qui aspektis vera personi a la okuli di la spektanti.

Subite Arlekino tavis e lu extensis lua brakio e lua indexo a la spektanti. Lore lu dicis emocigita :

-Ho ! Quon me vidas ? Deo di la cielo ! Ka nun me revas o me esas vekigita ? Yes ! Lu esas...! Lu esas Pinochio ! Pinochio !

-Certe lu esas Pinochio ! -kriis Pulcinelo-.

-Yes, yes, lu esas Pinochio ! -kriis siorino Rosauero, qua subite aparis de la fundo di la ceneyo.

-Lu esas Pinochio ! Lu esas Pinochio ! -kriis kune omna pupei, qui saltis ek la dopceneyo-. Lu esas Pinochio, nia frato Pinochio !

-Vivez Pinochio ! Vivez !

-Pinochio, venez apud me ! -kriis Arlekino-. Venez embracesar da vua ligna frati !

Lor ta afabla invito, Pinochio saltis de la fundo di la spektayo a la unesma stuli-serio, pose adsur la kapo di la orkestro-direktisto, e fine adsur la ceneyo.

Nulu povas imaginar la nombroza embraci e frapeti adsur dorso, maxim sincera e fratala, a Pinochio da la aktori. Ta spektaklo esis emociganta. Ma la nepacienta spektanti ne plus prizis la haltigo ma la rikomenco di la spektaklo, do li krieskis :

-Ni volas la spektaklo, ni volas la spektaklo !

Ta neutila kriadon nulu atencis, nam la pupei, vice durar la spektaklo, kriis e tumultis plu multe kam antee; pluse li portis Pinochio sur shultri kom vera heroo sur la ceneyo.

Lore aparis la pupeestro, enorma e leda viro, di qua aspekto esis timidiganta. Lua barbo esis tam nigra kam inko-makulo, e tam longa ke lu presis olu dum la marchado. Lua boko esis tam granda kam forno-pordo, lua okuli aspektis lumifanta lanterni reda. Lua manuo sisis flogilo ek serpento-felo e foxi-kaudi, olqua frapadis la altra manuo-palmo.

Ta aparo nemediate tacigis la pupei. Onu povus audar la bruisto da fluganta musho. Omna pupei tremeskis.

-Pro quo vu tante multe tumultis che mea teatro ? -questionis la pupeestro a Pinochio per voco tam desagreabla e forta kam ta di ogro.

-Fidez a me, eminenta sioro, me ne kulpas...!

-To suficas ! Ni ja parolos pri to pos la spektaklo! -dicas la pupeestro, qua sisis Pinochio e portis la pupeo a la dopceneyo. Ibe lu pendis Pinochio de klovo-.

Pos la fino di la spektaklo, la pupeestro eniris la koqueyo, ube ulu rostas saporozza mutono olqua jiras super la fairo. Ma onu bezonis plusa ligno por finar la rostado, do la pupeestro vokis Arlekino e Pulcinelo e dicas a li :

-Portez a me la pendanta pupeo. Lu kreasas ek sika ligno, do lu esas tre apta por brulesor.

Arlekino e Pulcinelo hezitis, ma timidigita da la reda okuli di la pupeestro, li obedieme portis la pupeo a lu. La povra Pinochio movis su quale anguilo extere la aquo, e sencese lu desespere kriis :

-Patro, salvez me ! Me ne volas mortar, me ne volas mortar...!

Chapitro XI

Manjasfairo sternutas e pardonas Pinochio, qua salvas la vivo di lua amiko Arlekino.

Manjasfairo (ta esas la nomo di la pupeestro) aspektis teroriganta viro, precipue pro lua nigra barbo qua parkovris lua pektoro, ventro e gambi, ma advere lu ne esis mala. Pruvo esas ke kande lu vidis desperita Pinochio qua sencese kriis : "Me ne volas mortar, me ne volas mortar!" lore lu emocigis, e bruizoze sternutis.

Afliktita Arlekino, di qua okuli humidigeskis, subite montris joyo e dicis nelaute a Pinochio :

-Bona novajo, frato ! Manjasfairo sternutis, e lo montras ke lu kompatas vu, do vu ja esas sekura, sen morto-danjero.

Kustumale la personi, qui kompatas altri, ploras od adminime simulas sikigar lia okuli; ma tote kontree Manjasfairo takaze sternutas. Singlu montras lua sentiva kordio ulamaniere.

Pos sternutar, la pupeestro itere montris terorigiva gesto, e kriis a Pinochio :

-Ne plus plorez ! Vua lamenti destranquiligis mea stomako... me sentas ulo... cis ! cis !
-e lu sternutis dufoye-.

-Saneso ! -dicis Pinochio-.

-Danko ! Quale standas vua genitori ? Ka bone ? -questionis Manjasfairo-.

-Yes, mea patro standas bone, ma me nulatempe konocis mea matro.

-Se me jetus vu a la fairo lore lo tre multe deskontentigus vua olda patro ! Povra oldulo ! Me lun kompatas ! cis ! cis ! cis ! -e lu sternutis trifoye-.

-Saneso ! -dicis Pinochio-.

-Danko ! Ma anke me esas kompatinda, videz, me ne havas suficanta ligno por tote rostar ta mutono, e tarelate vu esabus tre utila ! Ma quale agar ? Me vun kompatis ! Me esez pacienta ! Vice vu, me jetos a la fairo altra pupeo di me. He, jendarmi !

Pro ta advoko subite aparis du ligna jendarmi, alta e tenua, kun lia kasketi sur lia kapi e lia sengaina sabri enmanue. Lore Manjasfairo dicis a li per imperema voco :

-Arestez Arlekino, e pose, bone ligita, jetez lu a la fairo ! Mea mutomo devas rostesar korekte !

Vi povas supozar la timo-gesto di la vizajo di Arlekino ! Lu tante multe pavoris ke lua tremanta gambi ne plus povis sustenar lua korpo, do lu falis neeviteble a la sulo.

Afliktita Pinochio genupozis su avan la pedi di Manjasfairo e humidigante lua longa barbo per sencesa plorado dicis a la pupeestro :

-Esez pia, sioro Manjasfairo !

-Hike esas nula sioro ! -dicis malhumoroze la pupeestro-.

-Esez pia, kavaliero...!

-Hike esas nula kavaliero !

-Esez pia, ecelenco...!

Kande Manjasfairo audis la vorto "ecelenco", lore lua vizajo lumifeskis e lua aspekto divenis plu agreabla.

-Bone, quon vu volas ?

-Pardonez la povra Arlekino !

-To esas neposiblaajo ! Se me pardonas vu lore me devas jetar lu a la fairo vice vu. Me ne prizas la mutono mi-rostita.

-Do, takaze -kriis superbe stacanta Pinochio, qua jetis lua kruma boneteto a la sulo- me ya savas quon me devas facar ! Jendarmi, lizez me e jetez me a la ardoranta brezi ! Me ne konsentas ke mea amiko Arlekino mortez vice me !

Ta brava vorti da Pinochio plorigis omna pupei. La ipsa jendarmi, malgre esar ligna, afliktite ploris.

Manjasfairo unesme montris malhumoroza gesto, ma pokope lu afliktesis da la vorti da Pinochio, ed itere sternutis. Lu kinfoye sternutis bruizoze. Fine lu extensis lua brakii a Pinochio e dicis :

-Vu esas bona puero ! Venez embracesar e kisez me !

Pinochio kuris a lu, e klimis quale skurelo adsur la longa barbo e kisadis la extremajo di la nazo di Manjasfairo.

-Do, ka vu pardonas me ? -dicis Arlekino per debila voco, preske neaudebla-.

-Vun me pardonas ! -respondis Manjasfairo, qua sospiris e movis lua kapo- Me devas esar pacienta ! Rezigno ! Dum ta nokto me manjos mirostita mutono, ma ye altra nokto altro brulesos...!

Jus Manjasfairo pardonis Arlekino, omna pupei kuris a la ceneyo, acendis la kandeli quale dum la gala-spektakli, e danseskis e salteskis. Dum la jornesko li duris dansar.

Chapitro XII

*Manjasfairo donacas a Pinochio kin ora monetopeci,
por ke lu donez oli a lua patro Jepeto. Pinochio
trompesis da la Foxo e la Kato,
e lu departas kun li.*

La sequanta matino Manjasfairo vokis Pinochio, e private questionis a lu :

-Quale nomesas vua patro ?

-Jepeto.

-Quo esas lua ofico ?

-Ta di povra.

-Ka lu ganas multa pekunio ?

-Lu ganas suficanta pekunio por nulatempe havar monetopeci en lua poshi. Por komprar a me lekto-libro lu devis vendar lua unika, anciena e rapecita jaketo, olqua aspektis mapo !

-Povra oldulo ! Me lun kompatas ! Yen kin ora monetopeci. Quik irez che vu, donez ta monetopeci a vua patro e portez a lu mea saluti.

Vi imaginez la enorma joyo di Pinochio. Lu gratudis milfoye la donacajo a Manjasfairo, embracis unope la pupei (anke la du jendarmi) e manrcheskis a lua hemo.

Pos parkurar nur kinacent metri lu trovis survoye kripla Foxo e blinda Kato, qui kune vagadis de loko ad altra. La kripla Foxo helpesis ye la marchado da Kato, qua pro lua blindeso guidesis da Foxo.

-Bona matino, Pinochio -dicis polite salutanta Foxo-.

-Quale mea nomon vu savas ? -questionis Pinochio-.

-Me bone konocas vua patro.

-Ube vu vidis lu ?

-Me lun vidis hiero, apud la pordo di lua hemo.

-Quon lu facis ?

-Lu nur metis kamizo, do lu tremadis pro koldeso.

-Povra mea patro ! Ma se Deo konsentas, de hodie mea patro ne plus tremos...

-Pro quo ?

-Me divenis ye respektinda sioro.

-Ka respektinda, vu ? -dicis mokeme Foxo-.

Foxo e Kato rideskis, ma Kato simulis pektar lua labio-pili per lua unglizita pedi, intence celar lua ridanta boko.

-Vi ne plus ridez ! -kriis enoyita Pinochio- me ne intencas envidiemigar vi, ma videz, yen kin belega ora monetopeci. E lu montris a li la monetopeci quin Manjasfairo donacis a lu.

Lor audar la tinklado di la ora monetopeci, la kripla Foxo extensis nevolunte pedo ad oli, e la okuli di Kato apertesis tante multe ke oli aspektis same kam du verda lanterni, ma lu tante rapide klozis oli ke Pinochio ne deskovris ke Kato ne esas blindo.

-Nun -dicis Foxo- quon vu facos per ta monetopeci ?

-Unesme -respondis la pupeo-, me kompros nova jaketo a mea patro, jaketo ek arjento ed oro, kun brilianta butoni. Ed pose me kompros lekto-libreto por me.

-Ka por vu ?

-Evidente, me intencas irar a la skolo e profitoze studiar.

-Deo helpez vu ! Regardez me, -dicis Foxo- pro la fola inklineso a la studio me nun esas kripla.

-Deo helpez vu ! Regardez me, -dicis Kato- pro la fola inklineso a la studio me nun esas blinda.

Blanka merlo, qua esis perchita sur paliso, kanteskis e dicis :

-Pinochio, vu ne fidez a la vorti da mala akompananti ! Vu repentus pri to !

La desfortunoza merlo nulatempe devus ton dicar! Kato subite saltis adsur lu, e glutis la merlo kun lua kompleta plumaro tante rapide ke la ucelo ne havis suficanta tempo por dicar mem aye !

Pos manjar la ucelo e netigar lua muzelo, Kato itere klozis lua okuli, por simular esar blindo.

-Kompatinda merlo -dicis Pinochio a Kato-. Pro quo vu devoris lu ?

-Por docar a lu leciono. Nun lu ne plus interruptos konversadi da altri.

Kande lu ja parkurabis la duima disto a la domo di Pinochio, subite Foxo haltigis su e dicis a la pupeo :

-Ka vu volas duopligar vua monetopeci ?

-Quo ?

-Ka vu volas konvertar vua kin monetopeci a cent, mil, duamil ?

-Ho, yes ! Quale ?

-La metodo esas simpla. Vice irar a vua domo, vu venez kun ni.

-Ma, adube ni iros ?

-A la Otusi-lando.

Pinochio meditis dum ula sekundi, e dicis :

-No, me ne volas irar adibe. Nun me esas proxim mea domo e mea patro vartas mea arivo. Povra oldulo ! Me esas certa ke lu tre multe sospiris pro ke me hiere ne retroiris adheme ! Me ne esas bona filio, e la parolanta Grilio ne mentiis kande lu dicis ke la desobediema pueri punisesos da Deo. Ton me bone savas, hiere nokte mea vivo esis en vera danjero che Manjasfairo. Uf ! pensar pri to erektas mea pili...

-Do ka vu insistas pri irar a vua domo ? -dicis Foxo- Takaze, vu irez. Mala decido !

-Mala decido ! -repetis Kato-.

-Pensez inteligente, Pinochio, nam vu perdos la posibleso divenar richa !

-Divenar richa ! -repetis Kato-.

-Morge vua kin monetopeci transformesus ye duamil !

-Duamil ! -repetis Kato-.

-Ma, quale kin monetopeci transformesos ye duamil ? -questionis la surprizita pupeo-.

-Atencez, nun ton me explikos a vu -dicis Foxo-. Me savigas a vu ke en la Otusi-lando esas benedikita agro, di qua nomo esas Mirakli-agro. Vu simple devas exkavar ibe mikra truo ed enterigar, exemple, un ora monetopeco. Irigacez la tero-kovrita truo per du siteli plena de aquo de la fonto. Disjetez manuedo de salo sur la truo, e nulo pluse. Ye la noktesko vu irez dormar. Dum la nokto la monetopeco jermifas e florifas. Quon vu trovas ibe la sequanta matino ? Arboro di qua la pendanta frukti esas ora monetopeci, plu monetopeci kam frumento-semeni esas en spiko !

-Do, se me enterigas en ta agro mea kin ora monetopeci, -dicis kelke konfuzigita Pinochio- quanta monetopecin me rekoltos la sequanta matino ?

-Ta kalkulo esas tre simpla -respondis Foxo-, vu ipsa povas uzar vua fingri por ta kalkulo. Supozez ke singla monetopeco produktas kinacent ora monetopeci, lore onu devas simple kalkular kinacent per kin, to esas duamil e kinacent, duamil e kinacent ora monetopeci !

-Ecelanta ! -kriis felica Pinochio, saltanta pro feliceso-. Lor la rekolto, me gardos enposhe duamil por me, e la cetera kinacent monetopecin me donacos a vi !

-Ka donacajo por ni ? -dicis Foxo kun desprizema gesto, kelke ofensita-. Nulakaze !

-Nulakaze ! -repetis Kato-.

-Ni -diciis Foxo- nulakaze laboras po pekunio, ni simple intencas richigar la ceteri.

-Richigar la ceteri -repetis Kato-.

"Li esas la maxim bona personi" pensis Pinochio; e lu obliviis lua patro, la nova jaketo, la lerno-libreto e lua nova e profitoza projekti. Pinochio diciis a Foxo e Kato :

-Ni irez adibe ! Ni iros kune !

Chapitro XIII

La albergo di la reda kreveto.

Marchante, marchante, ante la noktesko li arivis a la albergo di Reda Kreveto.

-Ni enirez ta albergo -diciis Foxo- por manjar ulo e repozar dum ula hori. Erste la noktomezo ni departos por arivar morge, dum la jornesko, a la Miraklo-agro.

Li eniris la albergo e sideskis cirkum tablo, ma nulu hungris.

Kompatinda Kato, di qua stomako tre multe doloris, nur povis manjar triadek e kin salmoni kun tomato-sauco, e quarfoye lu plenigis lua plado de koquita karno, olqua ne esis sat saporosa, do lu adjuntigis un kilogramo de butro e tri kilogrami de rostita fromajo.

Volunte Foxo manjus ulo, ma mediko preskriptis severa rejimo sequenda a lu, do Foxo nur manjis leporo plu granda kam mutonyuno e du dekedui de grasa hani. Pluse lu nur manjis perdriki rostita, dek kunikli, quar langusti... e nulo pluse, nam pro la simpla vido de la manjaji Foxo nauzeigkis.

Ta qua min multe manjis esis Pinochio, qua nur demandis un nuco e pano. Ma mem ta simpla nutrivin lu ne manjis, nam lu esis tre okupita meditante pri la Miraklo-agro.

Kande la dineo finis, Foxo diciis a la albergisto :

-Nun ni bezonas du bona chambri, la unesma por sioro Pinochio e la duesma por mea kompano e por me. Ante nia departo ni intencas dormar dum ula hori. Ma atencez, erste la noktomezo vu devas vekigar ni por ke ni povez durar la vojajo dum la nokto.

-Yes, siori ! -respondis la albergisto qua samatempe montris gesto a Foxo ed a Kato por savigar a li ke lu bone komprenabis quon ta raskali intencis facar a Pinochio-.

Apene Pinochio kushis su sur la lito, lu dormeskis e sonjeskis. Lu sonjis ke lu esis meze de agro plena de arbori di qui pendanta frukti esis ora monetopeci brilanta, olqui movesis da la vento, do intershokis : tin, tin, tin... ta frapeti semblis esar vorti por Pinochio : Ni esas hike por ta qua prizez kolar ni ! Ma kande Pinochio extensis lua manui por prenar la monetopeci e gardar oli en lua poshi lore lu vekigesis bruisoze da tri forta frapi a la chambro-pordo.

La frapanto esis la albergisto, qua obedieme vekigas lu erste noktomezo.

-Ka mea kompani ja esas pronta ? -questionis la pupeo-.

-Ka pronta ? Li departis ye du hori ante nun !

-Ma, pro quo li departis tante haste ?

-Pro ke telegramo avertis sioro Kato ke lua filio esis grave malada, lua ungli doloris, do lu mem povus mortar.

-Ka li pagis la dineo ?

-Komprenende no ! Li esas tre polita personi, e nulatempe li audacus ofensar kavaliero, do vu.

-Uf ! Li devus tale audacar ofensar me -dicas Pinochio, dum ke lu gratis lua ligna kapo-.

Pose lu questionis :

-Ube li vartas mea arivo ?

-En la Miraklo-agro, morgo, dum la jornesko.

Pinochio pagis la dineo po un ora monetopeco e departis.

Ma onu povas dicar ke lu departis blinde, nam la nokto esis tante nigra ke mem la propra fingri esis nevidebla. Omno esis senmova, mem la arbori-folii. Nur ula noktala ucelachi dum lia flugado shokis lia ali kontre la nazo di Pinochio, qua pavorigita saltis e kriis "Qua esas vu ?", e la eko de la proxima kolini respondis a Pinochio: "Qua esas vu ?... Qua esas vu ?... Qua esas vu ?..."

Lore dum la marchado lu vidis lumifanta animaletto olqua esis sur sekita arboro-trunko.

-Qua vu esas ? -questionis Pinochio-.

-Me esas la ombro di parolanta Grillo -respondis la animaletto per debila voco olqua semblis arivar de altra mondo-.

-Quon vu volas ? -dicens la pupeo-.

-Me volas rekomendar ulo a vu. Irez a vua domo, e portez la quar ora monetopeci a vua ploranta patro, qua desesperesas pro ne plus vidar vu.

-Morge mea patro esos respektinda sioro, pro ke ta quar monetopeci transformesos ye duamil.

-Pueri, ne vu fidez a ti qui promisas richigar rapide vu. Kustumale li esas fola o trompista. Fidez a me ed irez a vua domo.

-Ma me volas irar a la Miraklo-agro.

-Nun esas nokto !

-Me volas irar a la Miraklo-agro.

-La nokto esas tre obskura...

-Me volas irar a la Miraklo-agro.

-La voyo esas danjeroza...

-Me volas irar a la Miraklo-agro.

-Vu ne obliviez ke la pueri di qui konduto esas kapricozas, fine sempre repentis sua kulpi.

-Yen la kustumala parolado. Bona nokto, grilio.

-Bona nokto, Pinochio, e ke la cielo protektez vu kontre la roso e la asasinisti.

Jus la Grilio finis lua parolado, lua lumo subite extingesis, quale extingesas la flamo di kandelo pro suflo. Do la voyo esis plu obskura kam antee.

Chapitro XIV

Pinochio, pro ne atencir la rekomendi da parolanta Grilio, renkontras asasinisti.

-Ni, la pueri -dicens a su la pupeo-, esas tre desfortunoza. Omni krias a ni, omni reprimandas ni, ed omni konsilas ulo a ni !

Se ni obedios lia imperi lore omni prizus la nova ofico : esar patro, mem la parolanta grilii. Exemple, pro ne obediar la vorti da jenema Grilio lore eventos a me tre multa desfortunaji ! Mem Grilio audacis dicar a me ke me renkontros asasinisti survoye ! Fortunoze la asasinisti ne existas, li inventesis da la genitori por pavorigar la pueri qui prizas

esar extere lia domi dum la nokto. Ma kaze ke hazarde me renkontros asasinisti survoye, quo eventus a me ? Evidente nulo ! Me laute dicus a li "Siori asasinisti, quon vi volas facar a me ? Atencez, me ne esas jokema, do tacez ed atencez via aferi !" Ta vorti, dicita maxim serioze, timidigos li sendubite, e li eskapos kurante ! Ma se li esas tante despolita ke li ne eskapas nemediate, lore me ipsa esos la eskapanto e tale nula desfacilajo eventos...

Ma Pinochio ne plus povis pensar pri to nam lu audis debila folii-krako dop su. Lu turnis lua kapo e lu vidis en la obskureso du nigra figuri, parkovrita da du karbono-saki, qui saltante kuris quale du fantomi a lu.

-Li esas apud me ! -dicis Pinochio, qua celis la quar ora monetopeci en lua boko, sub la lango.

Pose lu intencis eskapar, ma lu sizesis de lua brakii. Voci tenebroza, qui aspektis ekirar profunda groto dicis a lu :

-La monetuyo o la vivo !

Pinochio ne povis responder pro la ora monetopeci qui esis en lua boko, do lu gestadis por savigar a la banditi ke lu esis simple pupeo havanta nula pekunio en lua poshi.

-He ! He ! Ne plus gestadez e donez la pekunio a ni ! -kriis la banditi, di qui nur lia okuli esis videbla tra trui en la saki.

La pupeo movadis la kapo e la brakii por komprenigar a la banditi ke lu havis nula pekunio.

-Donez a ni la pekunio o ni vun ocidos ! -dicis bandito-.

-E pos ocidar vu ni anke ocidos vua patro ! -dicis la altra bandito-.

-Anke vua patro !

-No, no, no ! Vi ne ocidez mea patro ! -kriis desesperita Pinochio, ma pro la kriado la monetopeci intershokis e la sono audezis da la banditi.

-Ho ! Raskalo ! Vu celis la pekunio sub la lango ! Sputez nun olu ek vua boko !

Pinochio simulis ne audir la impero.

-He ! Ka vu simulas esar surda ? Ni ipsa ekirigos la monetopeci de vua boko !

E bandito sizis la nazo di la pupeo e la altra bandito sizis la mentono. Li tiris forte, ma li ne sucesis apertigar la boko di Pinochio. La mandibuli aspektis klovagita.

Lore la bandito min alta prenis kultelo por uzar olu kom levereto e tale sucesar desglutinar la mandibuli di la pupeo, ma Pinochio tam rapida kam fulmino, sucesis morder mano di bandito ed extirpis violente olu. Pinochio sputis la mano, qua vice mano di persono olu esis pedo di kato ! To tre multe surprizis Pinochio, qua fortigita pro ta unesma vinko, sucesis dessizesar de la banditi. Pinochio saltis super la paliso e kureskis tra la agri. La asasinisti persequis lu, quale du hundi persequas leporo. Mem ta qua perdabis pedo kuris tam rapide kam lua kompano.

Pos kurar dum dek e kin kilometri Pinochio fatigeskis, do vice pluse kurar, lu klimis tre alta pino e sideskis sur brancho. La asasinisti anke intencis klimar la arboro, ma li gliteskis adinfre e pro la glitado, la arboro-kortico senpeligis lia manui e pedi.

Ma li ne aceptis la desvinko, tote kontree, li pozis sur la sulo an la arboro fasko ek ligno, olquan li acendis.

La pino nemediate bruleskis, quale kandelo ventosufлита. La flami proximigis a Pinochio, qua ne intencis divenar rostajo, do lu saltis de la brancho a la sulo e kureskis tra la agri. Ma la asasinisti sempre esis dop la kuranta Pinochio, e li nulatempe fatigeskis.

Jorneskis e li duris la persequado. Subite Pinochio arivis a larja e tre profunda foso plena de sordida aquo, di qua koloro similesis a ta di kafeo kun lakto. Ta foso impedis Pinochio durar la kurado. Quon agar ?

-Un, du, tri ! -kriis la pupeo, kureskis, saltis super la foso... e lu sucesis tervenar adsur ferma sulo-.

La asasinisti anke intencis saltar super la foso, ma li ne bone kalkulis lua larjeso, do li falis a la aquo meze di la foso. Pinochio audis la bruiso lor la shoko adsur la aquo-surfaco da la asasinisti e la posa barbotado, do la ridanta pupeo duris la kurado e kriis :

-Bona balno, siori asasinisti !

Pinochio supozis ke li ja dronesis, ma kande lu turnis lua kapo, lu vidis la du asasinisti parkovrita per la saki. La aquo fluis ek oli quale ek senfunda siteli.

Chapitro XV

La asasinisti persequas e ditenas Pinochio. Pose li pendigas la pupeo de brancho di la Granda Querko.

Pinochio, tote deskurajigita, ja esis pronta submisar su e falar a la sulo, ma lu turnis lua kapo e vidis ulo blankea inter la verda arbori, to esis mikra domo tam blanka kam nivo.

-Se me havus suficanta forco por arivar a la domo, lore me salvus mea vivo ! -lu dicis a su-.

E lu duris la kurado tra la bosko kun rinovigita forco. La asasinisti sencese persequis lu. Ye du hori pose, la anhelanta Pinochio arivis apud la pordo di la mikra domo. Lu plurafoye pugno-frapis olu.

Nulu respondis.

Lore lu itere pugno-frapis la pordo, ma violente, per tre forta frapi, nam lu audis la bruiso di la pazi e la anhelanta respirado di lua persequanti.

Itere nulu respondis, do la sama silenco kam antee.

Pro ke lu konstatis ke la pugno-frapado esas neutila, lore lu pedo-frapeskis la pordo, mem lu kapo-frapeskis olu.

Lore aparis de la fenestro yunino belega di qua hari esas blua, lua vizajo esas tam blanka kam vaxo, la okuli klozita e lua manui krucigita sur lua pektoro. Elu, sen movar lua labii, dicis per voco olqua aspektis arivar de altra mondo :

-En ta domo esas nulu. Omni esas mortinta.

-Voluntez apertar la pordo ! -kriis la ploranta e suplikanta Pinochio.

-Me anke esas mortinta.

-Ka mortinta ? Lore, quon vu facas en la fenestro ?

-Me vartas sarko por enterigar me !

Jus ton dicis la yunino, elu desaparís, e la fenestro klozesis silence.

-He ! Belega yunino di qua hari esas blua! -kriis Pinochio-. Esez karitata ed apertez la pordo ! Kompatez ta puero persequata da la asasin...

Ma Pinochio ne povis pronuncar plusa vorti, nam lu sizesis de la kolo. La pupeo audis la tenebroza e minacanta voci :

-Vu ne plus eskapos !

Pinochio, qua presentis ke lua morto esis balda, tremeskis tante intense ke lua junturi e la quar ora monetopeci tinkladis.

-Lore -dicis a lu la asasinisti- ka vu apertos vua boko ? Ka yes o no ? He ! Ka vu nulon respondas ?... Ba ! Ni ipsa apertigos olu !

E la du asasinisti ektiris du dagi de lia poshi tam grindita kam razilo e li intencis stekar oli en la dorso di Pinochio.

Fortunoze la ligno di la pupeo esis tre harda, do la dagi fragmentesis e la asasinisti regardis singlu a la altra asasinisto kun la dagi-manchi enmanue.

-Me ja savas quale agar -dicis asasinisto- onu devas pendar lu ! Ni pendez lu !

-Ni pendez lu ! -repetis la altra asasinisto-.

Li ligis la manui di la pupeo a lua dorso e lua kolo per kordo-slingo, e tale li pendis Pinochio de brancho di granda arboro, di qua nomo esis Granda Querko.

Pos pendar la pupeo, li sideskis sur la herbo vartante la balda morto di la pupeo, ma ye tri hori pos la pendo la okuli di Pinochio esis apertita, la boko klozita e lua pedi sencese movanta.

Fine la tedesio vinkis la asasinisti qui mokeme dicis a Pinochio :

-He ! Til morgo ! Ni esperas de vua politeso ke morgo lor nia retroveno vu ja esos kadavro, kun la boko apertita !

E li departis. Forta vento sufleskis. Olu movis sencese la kompatinda pendanto, qua ocilis tante violente kam klosho-frapilo dum festo-dio. Ta movado sencese kurtigis la kordo-slingo, to impedeskis la respirado di la pupeo.

La brilio de lua okuli extingeskis, ma malgre ke la morto ja esis tre proxima, la pupeo esperis helpo da karitata persono. Ma dum multa tempo nulu pasis apud lu. Lore lu balbutis :

-Ho, patro ! Se vu esez hike !

Lu ne havis forco por dicar ulo pluse. Lu klozis lua okuli, apertis lua boko, extensis lua gambi e pos sukuso lu restis rigida e senmova.

FINO DI LA UNESMA PARTO

La duesma e la triesma parto di la verko "Pinochio" publikigesos en la dek e unesma e dek e duesma numeri di la revuo Adavane !

Lor la publikigo de la triesma parto en ta revuo di la Ido-Societo Hispana, anke publikigesos interretala versiono e pluse la kompleta verko (triadek e sis chapitri) esos gratuite deskargebla kom pdf-dokumento de la ret-pagino di Editerio Krayono [www.publikaji.tk].

2 - Ka perdar o ne perdar ?

Olim Sufism-mastro Nasreddin-hodjo voyajis e vizitis Zen-mastro Rinzai en Chinia e rakontis yene, por sondar la profundeso dil famoza Zen-mastro.

Kande me esis yuna, me posedis mikra paromo ma poke likema, e me omnadie remadis olu por transportar pasajanti trans la fluvio. Undie skolmastro pasajis sur mea kanoto. Sur la voyo lu questioneskis me pri kozi skolala.

Skolomastro: Nasreddin, quo esas quaradek e ok sur ok?

Nasreddin: Me ne povas bone kalkular.

Skolomastro: Nasreddin, quo do esas ok per sis?

Nasreddin: Regretinde me tote ne povas kalkular.

Skolomastro: Nasreddin, ube do esas Japonia, granda lando de animismo?

Nasreddin: Ups!, me nek lernis geografio en mea skolo.

Skolomastro: Nasreddin, takaze la duimo de tua vivo esas perdita.

Lore subite violentoza vento sufleskis, e la barko esis ya pronta sinkar.

Nasreddin: Dicez a me, Sioro Skolomastro, ka vu ulatempe lernis natar?

Skolomastro: No, ton me ne lernis. Ho, Lala!

Nasreddin: Takaze tota vua vivo regretinde perdesos.

Ed audinte la rakonteto da Nasreddin-hodjo, Zen-mastro Rinzai paroleskis.

Kande vu voyajas sur vua mikra kontenilo en la fluvio di la vivo, de ulube certe aparos omna skolomastri e questionos a vu pri la kozi cerebrala pro ke li multe prizas instruktar vu pri quale vu devez vivar segun lia maniero. Vu ne bezonas askoltar li, pro ke nur to quon tu experiencabas e lernabas per vua korpo povas salvar vu de la barko en la mezo di violentoza vento. Pro ke vu esas vu tote sola en vua unika paromo sen skalii de la ideologii. Do vu devez lernar to quon vu destinesas lernar per experienci autentika.

Se vu renkontras vua skolomastri sur la voyo, forjetez li ek vua batelo!

Kande onu havas febla o povra vidopovo e do ne povas klare vidar la mondo cirkum su, lu weras binoklo kun chera lensi por adjustigar sua vidofoko. Kande onu posedas povra vidopovo anmala e nur surfacale komprenas la mondo rotacanta, lu bezonas sua Deo o Dei por ganar desfacila e chera expliki. Kande miopo esas yuna, lu bezonas bona ma simpla lensi unfoka. Tamen kande lu oldeskas, lu wereskas binoklo lensizita ma plurfoka. Yuna populi quala USA-ani bezonas lensi kun nur un foko, to esas, monoteismo. Nun West-Europani oldeskas e do bezonas lensi kun plura foki, politeismo. E per bona lensi onu afordas o lektar jurnali o spektar ecitanta operi. Regretinde la lensi di Yudismo, Kristanismo, Islamo, Hinduismo e c. havas kelka kolori, e ne esas perfekte diafana ke onu mustas recevar prejudiki. Tamen se onu esas nek miopa nek presbiopa, lu facile vidas per sua propra nuda okuli la mondo existanta per tanta klareso ke lu bezonas nula lensi. Kande onu bezonas nula lensi o religii por klare vidar la mondo aspiranta quale olu vere e fakte esas, lu vidas la mondo en sua nirvaneso.

Artiklo da Bebson Y. Takata.

3 - La oldulo Tsin Kiu-Po.

Tsin Kiu-Po naskis en Lang-Ya sisadek yari ante nun. Ye la noktesko ta oldulo retroiris adheme de taverno. Dum la marchado lu pasis avan la templo Pon-chan. Subite du yuna viri proximigis a la ebria oldulo. Li esis lua nepoti. Li helpis lia avo ye la marchado dum cent pazi, ma subite li violente faligis la avo a la sulo.

-Oldacho! -kriis la yuna viri- ula dii ante nun vu frapis ni, do nun ni ocidos vu !

La oldulo memoris ke ula dii ante nun lu punisis li. Por evitar plusa frapi, lu simulis esar mortinta, do la nepoti ne plus frapis lu e fugis.

Kande la oldulo arivis a lua domo lu intencis severe punisar lua nepoti, ma li, kun lua kapo inklinita a la sulo, dicis a lu:

-Ni esas vua nepoti, do ni nulatempe audacus agar tale. Forsan la kulpanta esas la diabli.

La oldulo konvinkesis da la vorti da lua nepoti.

Ye ula dii pose, itere la oldulo retroiris adheme de taberno. Lu simulis esar ebria. Itere proxim la templo Pon-chan du yuna viri proximigis a la oldulo. Li esis la nepoti di la oldulo, qui itere helpis lu ye la marchado, ma subite la avo sizis la du yuni e duktis li a lua domo. En la domo di la oldulo esis la du vera nepoti, do la avo komprenis ke la altra du yuni vice lua nepoti esas vera diabli. En la gardeno di la domo, la oldulo katenizis la diabli ad arboro. Jorneske la oldulo konstatis ke la du diabli desaparís, do lu tre multe lamentis ne ocidir li.

Ye ula semani pose, itere la oldulo simulis esar ebria. En la posho lu portis dago. La nepoti esis en la domo, ma li sorgeskis lua avo, nam lu ne retovenis adheme e ja esis obskura nokto. Forsan la diabli sequestris la oldulo, do la vera nepoti decidis ekirar la domo e serchar lu.

Itere proxim la templo Pon-chan du yuna viri proximigis a oldulo. Kande li esis apud lu, lore la oldulo ektiris la dago de lua posho ed ocidis la du.

Rakonteto da Kan Pao, libere tradukita ad Ido da Fernando Tejón, ISH-ano.

4 - La cervi-chasisto

En la rejio Whong lojas Chun, ilqua esas tre habila chasisto.

Lu lernis imitar la soni di la animal.

Armizita per arko e flechi, li imitas la soni di cervino en genitiva periodo. Ta soni atraktas la cervuli, qui tale facile chasesas da lu.

Ma ye ula dio, dum ke lu imitis la soni di cervino, hungranta, volfo arivis apud lu. La volfo, qua nulaloke vidis cervino, intencis devorar la chasisto.

La habila chasisto savas ke la volfi timas la leoni, do lu imitis la soni di leonino en genitiva periodo.

Nemediate arivis leonulo, do la timanta volfo foriris.

La foriro de la volfo tranquiligis Chun, ma lu konstatis ke la leono intencis devorar lu.

Lore lu imitis la soni di gorilino en genitiva periodo, nam lu savas ke la leoni timas la gorili, do lor la arivo di gorilo la leono foriros.

Nemediate gorilulo arivis apud lu, do la leono foriris e Chun tranquileskis.

Ma la gorilulo konfundis Chun a gorilino en genitiva periodo, do la gorilo intencis kopulacar kun la chasisto.

Desfortunoze Chun ne savis qua animalon timas gorilo, do lu imitis la soni di multa animali.

Desesperita, lu imitis la soni di papagayo, di merlo...

... ma nula arivanta animalo sucesis pavorigar la gorilo, qua neeviteble kopulacis kun Chan.

Etikala konkluzo:

Injeniozo povas vinkar mikra batalii, ma nur savoza vinkas milito.

Rakonteto tradukita ad Ido da Fernando Tejón, ISH-ano.

Gramatiko

Prepozicioni. (ad-dop)

56. — Kun e pro sua rolo di relato-signi e ligili, la prepozicioni esas rendontrata omnainstante che la helpolinguo. Quale la adverbii, li esas nevariebla.

Ni studios aparte singla prepoziciono primitiva, indikante lua senco propra e specala, e lumizante lu per mult exempli. Nam, por la just interkompreno, tre importas, ke nia prepozicioni uzesez kun lia senco tre exakta, malgre l'exemplo kontrea di lingui natural, pri ta gramatikal kategorio, en qua li esas vere tro richa de nelogikaji ed idiotismi.

57. — **Ad** (o **a**, kande eufonio permisas, ma nultempe en kompozajo) (1), uzesas porindikar la skopo di la ago, la loko quan on volas antingar, la destinario, la persono a qua on donas od atribuas ulo :

Ex. : **me iras a la rivero**; **me sendas to ad amiko**; **Henrikus donis a me multa flori**; **on imputis ad ilu ta ago abomininda**; **la patrulo imperis a sua filii sequar ilu**; **el agis a sua matro, ne quale filio, ma quale enemiko**.

Konseque, **ad** indikas logike l'objekto di ula penso o sentimento, per opozo a la « subjekto » qua havas li : **pensar a la futuro**; **la amo a Deo** (komparez : **la amo di Dio**, por la homi, exemple); **la envidio a la richi**.

Se to postulesas da la klareso, **ad** darfes esar unionita al prepozicioni **en**, **sur**, **sub**.

Ex. : **l'infanto iris aden la gardeno**; **la kato saltis adsur la tablo**; **la muso kuris adsub la lito**. Sen **ad** on ne savus kad la subjekti, « infanto, kato, muso » iris, saltis, kuris, per chanjo di loko, **aden la gardeno**, **adsur la tablo**, **adsub la lito**, o kad li iris, saltis, kuris ibe, esante ja **en**, **sur** o **sub** la kozi nomata.

58. — **Alonge** = D. *entlang*; E. *along*; F. *le long de*; I. *lungo*; *lunghe*. Ex. : **Irez alonge la hego e vu trovas ye lua pedo multa violi**.

59. — **An** expresas relato di kontigueso o di apogo, tale ke la kozo kontaktas o preske : **Ne restez nur apud la tablo, ma sideskez an lu**. **Prenez la skalo qua jacas apud la muro ed apogez ol an lu**. **La urbo stacas an la rivero, qua humidigas lua muri**. **Me preferas lojar en domo situata an monto o mem sur monto**. **An la parieti pendis desegnuri e pikturi**. **La fenestri an la korto esas kelke mikra, ma la fenestri an la placo esas tre granda**. **Ne marchez an la maro se vu ne volas humidigar vua pedi**.

Remarkez, ke en la lasta exemplo, **alonge** expresus ideo tre altra. On povas ya marchar **alonge** la maro, ye kelka metri de olu, e konseque sen ula risiko di humidigo por la pedi.

60. — **Ante** = en tempo preiranta. Ex. : **To eventis ante vua departo, du monati ante nun**. **Il departis ante me, e tamen il arivis pos me**. **Me esas certa, ke me arivos longe ante vu**. **To eventis ante tri monati (2)**. **El mortis, tri monati ante nun, pos longa sufri**. **Qua pensabus, du yarcenti ante nun, ke la homi esos konkurencanta la uceli per aeroplani e direktibli?** **Remarkez ankore la uzo di ante en la frazi sequanta :**

Me ne savas precize kande me departos, forsan erste pos un monato, ma forsan ante tri semani : to dependas de la retroveno di mea spojo. — **La mediko dicabis, ke il duos vivar adminime un yaro, ma il mortis multe plu balde, pos sis dii, ok monati**

ante nun. — Vu certe ruinos vu ante longe, forsan mem ante un yaro, se vu duros spensar fole quale vu agas.

61. — **Apud** = tre proxime (ma ne tam grande kam indikas an; videz ica). Ex. : la kirko trovesas apud nia hemo. Sideskez apud me. Qua stacas apud la pordo, an la muro? Qua glutinis afisho an la pordo, apud nia nomal plako.

62. — **Avan** relatas la loko, la plaso (3) quan okupas en la spaco le enti o kozi, kontre ke ante (ja vidita) relatas la tempo (4). Ol signifikas : D. *vor* (örtl.); E. *before* (in space); F. *devant*; I. *avanti, davanti, dinanzi* (di luogo).

Ex. : vu konstruktos la paviliono avan la domo ed ante ica. — Lokizez la homini unesme, do ante la homuli, e plasizez eli avan ili. — La artiklo uzesas avan la substantivo min ofte en Ido kam en la Franca.

63. — **Che** = en la domo, habiteyo, lando, domeno (materiala o spiritalak) di... Ex. : Me lojas che mea patrolo. Me esis che mea onklino, nun me iras (ad) che mea kuzi. Irez quik che la mediko. Che la Angli la veturi pasas sinistre e che la Franci dextre. Me kompris ta mikra poshlexiko che Isaac Pitman en London.

64. — **Cirkum** = D. *um, herum*; E. *around, about*; F. *autour de..., environ*; I. *intorno, all'intorno, vicino, circa*; S. *alredor, en contorno, cerca de* (en omna senci : loko, tempo e quanteso). Ex. : la hundo kuris cirkum ilu, cirkum la urbo esas granda preurbi; to eventis cirkum mea duadekesma yaro.

65. — **Cis** = sur ica latero (ne trans olu). Ex. : cis la rivero la tereno esas pasable sika, ma trans olu la tereno esas marshoza. Venez cis la hego, ni konversos plu facile. (Komp. *trans*.)

66. — **Da** indikas la facanto, facinto o faconto di la ago. Konseque 1e la komplemento dil verbo pasiva, 2e l'autoro. Ex. : il esas (*esis, esos, esus*) amata da omni. La pikturi da Murillo. La poemi da Victor Hugo. En ta exempli, « omni, Murillo, Victor Hugo » esas la *aganti*, la produktanti dil ago; pro to li indikesas kom tala dal prepoziciono rezervita a la *aganti* : « da ». (Komp. *de, di, per*). Vice : la amo di Deo a la homi (videz *ad*) on tre legitime darfus dicar : *la amo da Deo a la homi*.

67. — **De** indikas la punto di *de-veno* (en la spaco e tempo), l'origino, la dependo, la departal punto. Ex. : Ta juvelo venas de mea matro. De ube vu adportas ico? de mea rur-domo. La persiko esas importacita de Persia. To ne dependas de me.

La treno de Paris a Lyon. De supre e de infre, de omna lateri, de omna rangi sociala venas ad ilu kurajigi. Me sufras de (o *pro*) nevralgio dentala. Li mortis single de hungro (o *pro*).

De lua nasko il sempre montris extrema sentemeso. El esas malada de tri semani. Me savas to de longe. El havis grava morbilo, tri yari ante nun, e de lore el restis tre febla. De nun vu ne plus ekiros sen me. Ni ne vidis li de un yaro.

Kande on volas parolar pri la komencal punto di ulo eventinta pos dato, pos epoko indikata, on uzas *depos* (facita ek *de* e *pos*). Ex. : El esis ofte malada depos sua mariajo. Depos sua kronizo, nia suvereno livas rare la chefurbo.

De uzesas anke kun la substantivi signifikanta mezuro, quanto, kontenanto : **un metro de drapo; turbo de civili e de soldati; taso de kafeo.**

Nulu povas konfundar a : **un metro** (venanta) ek **drapo**, **tas**o (venanta) ek **kafe**o. (Videz ek plu fore.) (5).

On uzas **de** kun l'adjektivi *plena* (6), *longa*, *larja*, *alta*, *profunda*, *dika*, e. c., qui fakte relatas mezuro, dimensiono : **plena de vino, longa de sis metri, dika de kin centimetri**, e. c. Fine on uzas **de** kun titulo di nobeleso : **duko de Richelieu, markezo de La Fayette.**

On bone remarkez, ke **de** esas neutila e devas ne uzesar kun la quantesal adjektivi ed adverbi. Ex. : **multa homi; poka vorti; quanta invititi?** (L'expresuri *multe de homi, poka de vorti, quante de invitite?* esus galicismi tam kontrelogika kam *tri de homi.*)

La prepoziciono **de** darfas kombinesar kun altri por indikar la loko de qua on venas : **la muso saltis desub la tablo adsub la lito, e desub la lito ol fugis aden la kameno.** (Komp. **da, di.**)

Esas remarkenda la tre preciza distingo per **da** e **de**, quan on obtenas kun la verbi signifikanta *recevar, komprar, aquirar* ed altri analoga : **Me recevis ta libro de Alexander, or ta libro esas di loannes; do me recevis la libro di loannes de Alexander.** — Ta varo esis komprata **da** me (*me kompris lu*); komprata **de** me (*me vendis lu*). — Ta kavalo esis komprata **da** mea patrulo de mea amiko (t. e. *mea patrulo kompris lu de mea amiko*).

De co konsequas, ke on devas uzar **de** (nultempe *ad*, quale en la Franca) por indikar la komercisto o vendinto, la persono **de** qua on kompris o recevis ulo : **Me kompris de ta libristo** (ne : *a ta libristo*) amuzanta libro a (o *por*) mea filiineto. — Me kompris a (o *por*) mea filii voyajal naraci de la libristo (7) quan vu inikis a me.

68. — **Di** indikas nur la posedo, la aparteno, o la relato generala di ul objekto (quan la genitivo expresas en la linguo flexionala) : **la libro di Petrus; di qua esas ta domo? Di mea patrulo.** (*La domo di me = mea domo.*) Remarkez, en l'exempli sequanta, quale **di** unionesas a **da** por distingar tre klare du diversa relati, qui sen ta du prepozicioni restus konfuza e konfundebla :

La konkuesto di Anglia da la Normandi igis la duki di Normandia rivala kun la reji di Francia. — La sendo di ta letro da Petrus a loannes efektigis la deskonkordo qua nun regnas inter li. — La religial libri di la Kristani omnaeklezia konstante parolas pri la amo di (o da) Deo a la homi e pri la amo di (o da) la homi a Deo ed al proximo. — La konkordato obtenita del papo da la rejo dil Franci stipulis to tre explicite (8).

Ido povas distingar tote certe l'autori, la modeli e la proprieteri di artal verko, di portreti, statui, e. c. Ex. : **la portreti da Rafaël** (il facis li); **la portreti de Napoléon** (il esis la modelo, oli reprezentas lu); **la portreti di siorulo X...** (il esas lia proprietero, il posedas li kom kolektero od altre).

« Quankam la tri (prepozicioni **da, de, di**) esas necesa, existas por li, quale por mult altra propozicioni, kazo-limiti, en qui on povas tre juste hezitar inter du. Por levar ta dubi, ni povas donar la praktikal regulo sequanta. »

« Se la senco postulas klare l'ideo di l'aganto od auro, uzez **da**; — se ol postulas klare l'ideo di **deveno**, o di konteno o di quanto, uzez **de**; — en la cetera kazi (do en omna dubebbla kazi) uzez audace **di**; nam olca esas la maxim *general*a de la tri, korespondanta a la genitivo; do, se vu hezitas inter la tri, vu povas uzar ol prefere; tale vu riskos minime erorar, e vu esos komprenata » (*Progreso*, II, 33).

69. — **Dop** relatias nur la spaco, quale **avan** (videz ica) di qua ol esas la justa kontreajo : **Il departis avan me, me sequis e balde preterpasis lu, tale ke il arivis dop me. Iosef iris al tribunalo por prizentar su avan la judiciisto; ma il arivis longe ante ica e mustis vartar.** — En lineo de soldati qui marchas ad ni, l'unesma esas **avan** la duesma ed ica **dop** l'unesma; la duesma esas **avan** la triesma ed ica **dop** la duesma, e. c. — Se me lektas, irante de sinistre ad dextre quale en l'occidental lingui, la vorto *l'infanto*, l'artiklo esas **avan** i ed ica **dop** l'artiklo; la l esas **avan** n ed ica **dop** l, e. c. Kontraste, se me lektus ta vorto (quale en la Hebrea) de dextre ad sinistre, la o esus **avan** n ed ica **dop** t, e. c. (Videz, ye **avan**, la decido 1611).

(1) « Kande on decidis, pro eufonio, elizionar la tri vorti **ad, ed, od**, on decidis, ke on ne elizionos li (t. e. fakte nur **ad**) en la kompozado, pro ke on timis, ke en la kompozaji a ne esus sat rikonocebla o sat dicernebla. Ol povus intermixelas, sive kun la prepoziciono a, sive kun la finalo a di l'artiklo o di l'adjektivo preiranta. » (Progreso, II, 165.)

(2) L'expresuri « **ante tri monati** » — « **tri monati ante nun** », od altri simila, expresas du idei tre diferenta inter su. La sequanta exempli lo komprenigos bone :
On videskis la danjero ante tri monati = ante ke pasis tri monati, on videskis la danjero; ma : **on videskis la danjero tri monati ante nun** = pasis tri monati depos ke on vidis la danjero. **Lu skribis a me ante ok dii** = lu ne vartis ok dii por skribar a me; ma : **lu skribis a me ok dii ante nun** = pasis ok dii depos ke lu skribis a me. **Li konvinkis ni pri lia yuro ante un duimo de horo** = li ne bezonis un duimo de horo por konvinkar ni; ma : **li konvinkis ni pri lia yuro un duimo de horo ante nun** = pasis un duimo de horo depos ke li konvinkis ni. **El naskis ante 9 monati** = el ne vartis 9 monati por naskar; ma : **el naskis 9 monati ante nun** = pasis 9 monati depos ke el naskis. Do, se on parolas pri tempo pasinta depos la ago o fakto aludata, on devas uzar **ante nun**, pos expresir ta tempo, quale en singla duesma frazo supere. En *Progreso* VII, 2, trovesas : « **Me naracos epizodo di mea vojajo en Amerika, quar yari ante nun** » (ye la 7-ma lineo). Sis linei plu infre : « **Duadek yari ante nun me esis samskolano...** » Sep linei plu infre : « **Anke me okupis me pri la ideo duadek yari ante nun.** » Itere sur la sama pagino. (Final diskurso da Pro Otto Jespersen al Idista lernanti di sua kurso pri nia linguo, en l'Universitato di *Köbenhavn*.) La granda linguisto, qua posedas admirinde la lingui Angla e Franca, tre certe konocas : *sometime ago* e *il y a quelque temps* di ta du lingui, ed anke *voreiniger Zeit* di la Germana. Do il agas kun plena konoco e ni esos kun ilu en bona societo por dicar : **Kelka tempo ante nun, du yari antenun** e. c.

(3) La plaso di ulu od ulo esas, en loko, la parto destinita, atribuita ad oli, od okupata da oli. Ex. : **En ta cirko imensa la asistanti esis tante multa, ke on ne trovabus dek plusa plasi, sive por sideskar, sive mem por stacar.** — La ordino konsistas en donar un plaso determinita a singla kozo, ed en konstante pozar singla kozo en lua plaso.

(4) Decido 1611 : Vizante super omno la facila aplikebleso e distingi necesa, l'akademio decidis unanime, ke **ante** e **pos** uzesez nur pri la sucedo di eventi e fakti, ed **avan**, **dop** pri omno cetera. Pri la *linguala unaji* on uzez **ante**, **pos**, se on vizas la linguo parolata, pro ke lore la tempo koncernesas nedubeble, ma se on vizas la linguo skribata, on uzez la prepozicioni **avan** e **dop** (e la adverbii **avane** e **dope**) pro ke lore la reprezentata lingo esas en la spaco *. * « Yen kelka frazi motivizanta la decido 1611 : Quankam ta cifri esas

avan la nomi dil vari, me tre kredas, ke li skribesas **pos** ici. Nam, se la cifri esus skribita **ante** la nomi dil vari, e ne **pose**, li ne esus tante mikra. Ma, pro ke restis, **avan** la nomi, kelka spaco libera, on profitis lo por insinuar pose la cifri avan la nomi. — Vu transskribos ta du kolumni de cifri, ica **ante** ed **avan** l'altra. Kad vu komprenis bone? Yes, me devas skribar ica **ante** skribar ita, ma tale ke ol esez **avane**. — Quankam sur la listo dil rekompensoti la prenomi skribesis avan la nomi familiala, vu sorgos lektar li quale se li esus dop ici. Do vu pronuncos la prenomi pos l'altri, ed ici ante iti.»

En la multa serchi quin il facis por ica gramatiko en la 6 e duima yari di *Progreso*, l'autoro sempre trovis la prepozicioni **ante**, **avan** e **pos**, **dop** uzata quale indikesas dal decido 1611. Decido 1624 : On refuzas unanime apertar nova diskuto pri decido 1611.

(5) On darfus supresar, sen detrimento, **de** pos la substantivo di quanteso : **taso** teo, **metro drapo**, dicas la « Grammaire Complète » ma, segun mea konoco, on ne uzis ta darfo.

(6) Same kam on dicas : **botelo de vino**, tale on havas la darfo dicar : **botelo plena de vino** (**botelo de vino, plena**). Remarkez, ke **botelo de vino** ne equivalas **botelo por vino, vinbotelo**; nam l'unesma povas esar okazione **birbotelo**, quan on plenigas per vino.

(7) Remarkez, ke se la libristo esus l'autoro di la naraci, on dicus : **da** e ne **de**.

(8) Sen plajiar Ido, la linguo da Zamenhof (se ni dicus : **di** Zamenhof, ol esus la Polona) nultempe povus per sua unika **de** tradukar klare e naturale ta exempli ed altri, quin ni ja donis e povus donar ankore. Tria-adek- e-ok yari de existo e la tota evoluciono di lua lexikografi e skripteru ne ja donis ad olu ica posibleso! Ol esas ankore kondamnita, pri omna analoga kazi, ad aranji plu o min stranja ed obskura, qui sakrifikas la ideo expresenda. Quon signifikas : **la sklavo liberigita de sia mastro**? Kad : **la sklavo liberigita de sua mastro**? o : **la sklavo liberigita da sua mastro**? Nul vortal ordino povas destruktar l'ambigueso esperantala en ica kazo ed en multega altre analoga. Bela produkturo di blinda e hazardala evoluciono : 38 yari ne emendis la linguo mem pri ta punto grava e tote ne rara? Yen ica frazo : **The government of the people by the people**. Espo necese tradukos : la regado de la popolo **per la popolo**! Ma hike **per** esas tote ne justa, nam E. dicas **by**, ne **through**. E la tota frazo tradukenda esas : « ...ke la guvernado **di** l'populo **da** l'populo e por la popolo ne perisos sur la tero ». Se on turnos altre ta frazo, quo restos de l'ideo? Vere quon valoras linguo nekapable tradukar idei tante simpla sen alterar oli?

Texto ekstraktita vortope ek la libro
 "Kompleta Gramatiko detaloza
 di la linguo internaciona Ido"
 da L. de Beaufront.

Vido-punti

► La tri sciencisti

Astronomo, fizikisto e matematikisto voyajas kune a ciencala renkontro. Tra la vitra fenestro di la treno-vagono li vidas nigra mutono qua sola pasturas sur prato. Lore la astronomo dicitis:

-Interesanta! Omna mutoni esas nigra en ta lando.

La fizikisto respondis:

-No, no, no! Ula mutoni esas nigra en ta lando!

Fine la matematikisto dicitis:

-En ta lando existas adminime prato, olqua kontenas adminime mutono, qua havas adminime latero nigra!

► Qua devas studiar to ?

- 1- Se esas verda: biologisto.
- 2- Se malodoras: kemiisto.
- 3- Se ne bone funcionas: fizikisto.
- 4- Se brilas dum la nokto: astronomo.
- 5- Se esas nekomprenebla: matematikisto.
- 6- Se ne havas senco: psikologo.

► $2 + 2 = ?$

Injeniero: 3,9968743...

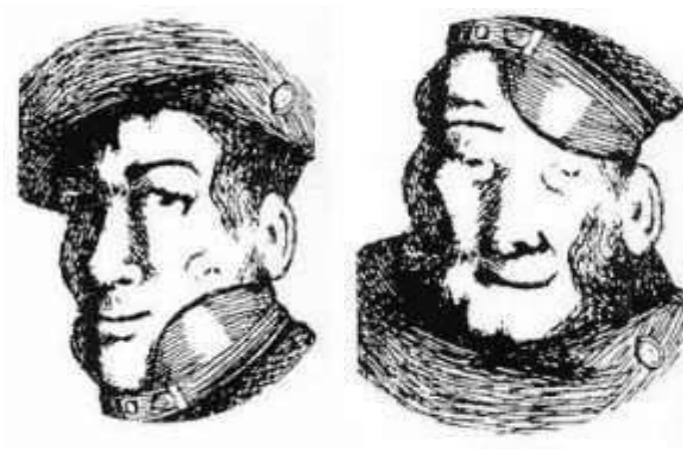
Fizikisto: $4,000000004 \pm 0,00000006$

Matematikisto: Unesme me devas demonstrar ke la solvuro esas unika...

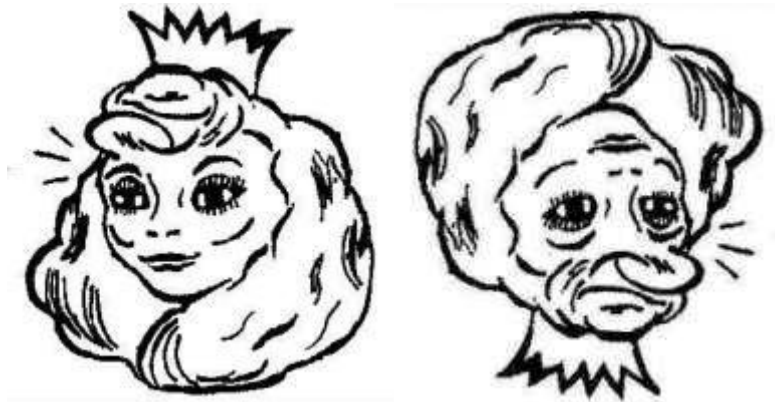
Filozofa: Quo esas "du plus du" ?

► To quon onu vidas en desegnuro dependas de la vido-punto.

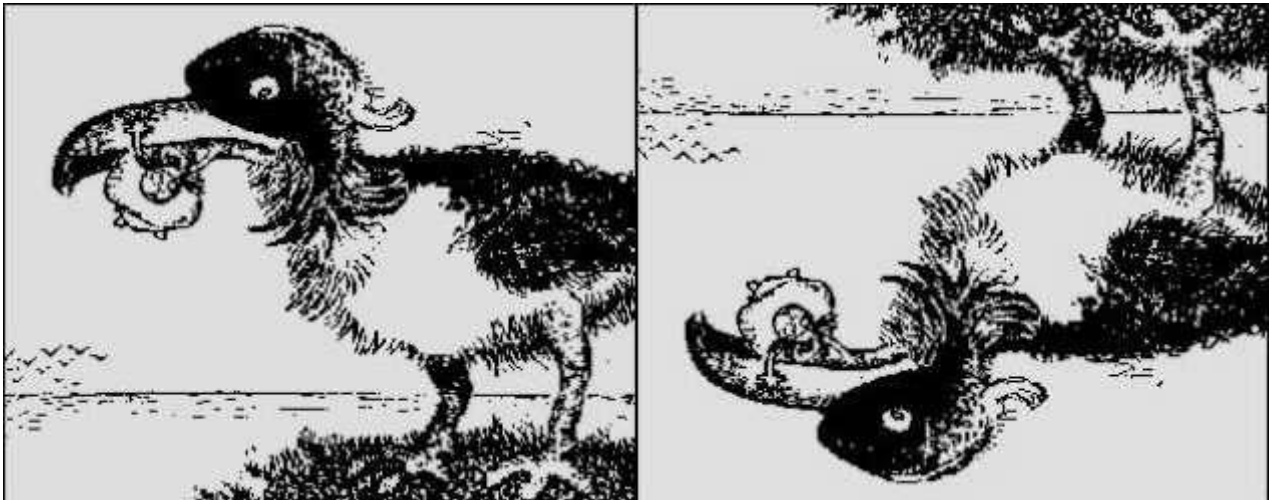
Yen sinistre yuna viro, ma la sama desegnuro rotacita 180° montras evoza maristo:

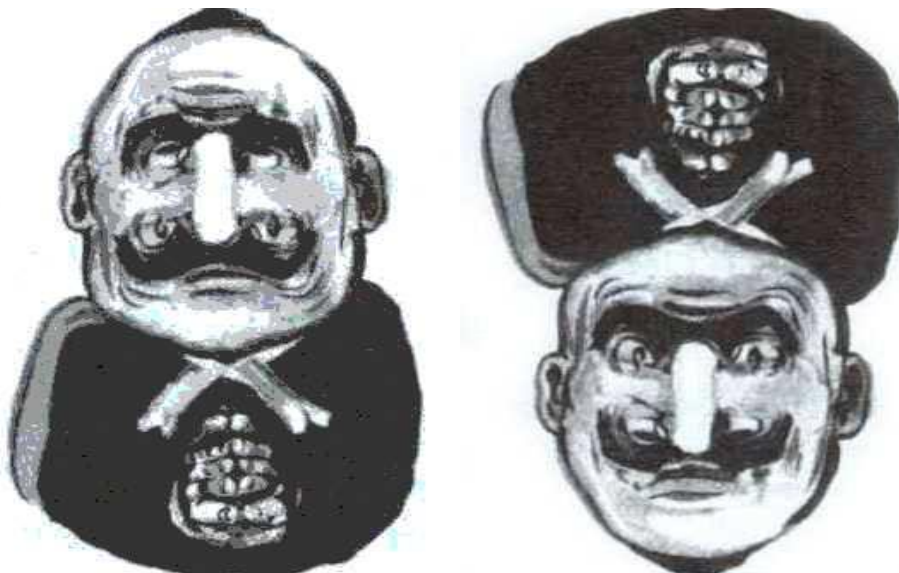
Altra exemplo; sinistre onu vidas yuna princino, ma dextre evoza muliero di qua nazo ne esas mikra:

Yen sinistre ucelo qua sizas ulo per sua beko, ma dextre onu vidas du arbori qui kreskas sur insulo, e peskisto en lua kanoto. An la kanoto esas granda nigra fisho.

La preganta e la Turka:

Ma onu povas vidar du diferanta kozi de la sama desegnuro, sen rotacar olu. Yen oldino e yunino. (la nazo di la olda muliero esas la sinistra vizajo di la yunina, e la sinistra okulo di la olda, esas la orelo di la yuna).

Yen Nordo-Amerikana aborijeno qua regardas adsinistre, ed eskimoo qua eniras nigra grotu.

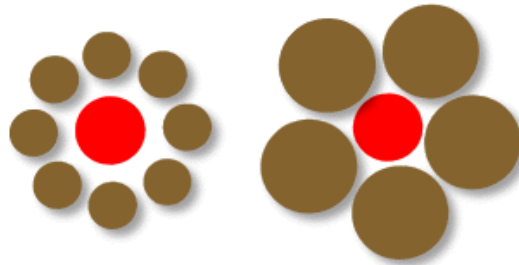

Ta desegnuro ne bezonas explikesar, ka no ?

Observez ta du reda cirkli. Singlu observas ke la sinistra cirklo aspektas plu granda kam la dextra cirklo. Kad *aspektas* od *esas* ?

Ka vu vidas barbizita viro e lektanta muliero ?

E ka la yunino e la nigra saxofonisto ?

Plusa desegnuri en la sequanta numero di Adavane !

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

Kartuno : Mortadelo e Filemono.

La kreskigiva veneno por insekti. Pagino 3ma.

Tradukita ad Ido da Fernando Tejón, ISH-ano.

Horoskopo

I - **Arieto** : (20.marto-20.aprilo) - guvernata dal planeto Marso. **Vua kuzino di Barcelona ganis la granda loto che la lotrio «euromillion». Sendez ad el gratulo-mesajo.**

II - **Tauro** : (20.aprilo-20.mayo) - guvernata dal planeto Venero. **Vua fiancino Marushka di Rusia venos balde tote ne-expektite a vua Angla hemo. El saveskis ke esas laboro por el en Anglia kom Ido-docistino che dukino de Gloucester.**

III - **Jemeli** : (20.mayo-20.junio) - guvernata dal planeto Merkurio. **Renuncez vua projeto divenor monako che la monto Athos. Balde vu trovos laboro e ne plus esos chomero.**

IV - **Kankro** : (20.junio-20.julio) - guvernata da la Luno. **Vua deziri fine exaucesos e ye la venonta 14ma di julio ye 19 kl. 57, vu trovos la viro di vua vivo.**

V - **Leono** : (20.julio-20.agosto) - guvernata dal Suno. **Malgre la ferma volo di vua spozulo vakancar e turismar ibe, ni absolute deskonsilas a vu irar ad Irak. Vi amba minacasas raptesor da teroristi italoke.**

VI - **Virgino** : (20.agosto-20.septembro) - guvernata dal planeto Merkurio. **Vua bofillino heredos balde la fortune di elua preonklulo di Tegucigalpa. El profitos l'okazono por komprar multa juveli e vesti.**

VII - **Balanco** : (20.septembro-20.oktobro) - guvernata dal planeto Venero. **Esez tre prudenta dum la venonta monati. Richa geya viro divenos amoroza pri vu e persequos vu per ilua solliciti. Il mem probos raptigar vu.**

VIII - **Skorpiono** : (20.oktobro-20.novembro) - guvernata dal planeto Plutono. **Vua onklulo Fridolin Albern quan on kredis mortinta dum la duesma mondmilito riaparos subite en Nuernberg pro ke il liberigesis de lua senliberesa sejourneyo di Siberia.**

IX - **Arkerio** : (20.novembro-20.decembro) - guvernata dal planeto Jovo. **Vua amikino Maria Pilar de Aguirra y Cordobez havos balde bela mariajo, nome el divenos la spozino dil filiulo di un ek la maxim richa aferisti Indiana. La mariajo-festo celebresos en l'Alhambra di Granada.**

X - **Kaprikorno** : (20.decembro-20.januario) - guvernata dal planeto Saturno. **Vua spozino, qua esas chomerino, intencas divenor klarvidantino. Ne impedez el agar tale, nam el ganos multa pekunio.**

XI - **Varsero** : (20.januario-20.februaro) - guvernata dal planeto Urano. **Klozez vua dom-pordo per bona klefo, nome vua Cigana kuzi di Rumania venos balde por instalesar en vua hemo. Li ne volas retrovenar a Rumania e ne dezirus abandonar la sekureso di vua hemo.**

XII - **Fishi** : (20.februaro-20.marto) - guvernata dal planeto Neptuno. **Vua filiulo Gonzague esas granda adepto di Gotikismo e di Gotika muziko. Il intencas kreor Gotika orkestro. Informesez per la interreto pri to quo esas la Gotikismo.**

Horoskopo da autentika profesoro Alexandrakis.

Averto lektenda pri la aŭtoro-yuri

La revuo **Adavane!** licencas sub "Creative Commons License" :

Riconoco - Nekomercala 2.0

Vu darfas libere:

- Kopiar, dissendar e publikigar la verko.
- Krear verki derivata de la verko.

Vu oblige acceptas la sequanta kondicioni:

Riconoco. Vu mustas rikonocar e mencionar la originala aŭtoro.

Nekomercala. Vu ne darfas uzar ta verko komercale.

- Se vu riuzos o dissendos la verko, vu oblige montros la kondicioni di la licenco di la verko.
- Ula ek la kondicioni di la licenco povas ne esar aplikenda se la proprietanto de la aŭtoro-yuri permisas lo.

Averto: Ta rezumo ne esas licenco. Olu esas simple texto facile komprenebla.

La kompleta licenco esas lektelebla en la interretala pagino:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/legalcode>

Adio !

La redakteri gratitudas la sendita mesaji ed artikli dal afabla lekteri e kunlaboranti. Singla artiklo publikigita esas opiniono di sua aŭtoro, do por komento pri irga artiklo voluntes sendar direte mesajo al aŭtoro, od a la interretal adreso dil Ido-Societo Hispana qua risendos la mesajo al artiklo-aŭtoro. Altralatere la komenti pri irgaspeca erori en Adavane! ya esos bonvena kom utilaĵo por plubonigar la revuo.

Til la dek e unesma numero, lektelebla de la unesma di la monato septembro 2005.

La redakteri

